

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Tomus ...**

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1652-1663**

Sectio II. De Præcepto Quarto Decalogi Problemata.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80586](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-80586)

Sect. I. De Præcepto IV Recept Sent. 237

uar. f. c. 14. n. 19. Sayr. in Clavis. l. 7. c. 7. n. 7. Tolet. lib. 5. c. 1. Filliuc. tract. 28. p. 1. a. num. 1. 9. Laym. l. 5. tract. 1. o. p. 2. c. 2. num. 6.

38
Obligatio
uxoris et
ga virum.

Vxoris autem erga Virum obligationes adnoto. Præter obedientiam debitam in redditione coniugalis actus, tenetur etiam in iis, quæ pertinent ad bonos mores, & familiæ gubernationem obtemperare: ita vt nolle viro obediens in materia graui præcipienti, vt velle, spretu viro, independente gubernare, sit lethale peccatum. In rixa cum viro peccare potest, si eum in blasphemias sua morositate in rixa prouumpere faciat: vel si ex contemptu ei debitam submissionem non præstet, dum præceptum est iustum. Tenetur vxoris fequi virum, quo velit eam ducere, vt ibi cohabitent, quinque exceptis calibus si mortis periculum imminenter, si peccati mortalis subeflet periculum, si ipsa esset ancilla, si vir vagus esset, & ita post matrimonium factus. Si in coniugio pactum interueniatur, non mutandi locum, si tamen causa virginitatis contingere, non obstante pacto, maritum sequi tenetur. Tolet l. 5. c. 2. Nuar. sum. c. 14. num. 10. Sylvest. v. vxor. q. 8. Filliuc. tract. 28. p. 1. n. 14. 4. Sayr. in Clavis. l. 7. cap. 7. n. 10.

CAPUT VII.

De mutuis Magistri ac Discipuli obligationibus.

41
Obligatio di-
cipuli erga
Magistrum.

DISCIPULI erga Magistros honorem, & reuerentiam debent. In rebus pertinentibus ad bonos mores eis, sicut parentibus, tenentur obediens. Debent diligenter studiis vacare: in quo possunt aliquā-

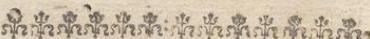
do grauiter delinquere ratione danni familie hanc ob causam illati. Pecuniam a parentibus traditam debet expendere iuxta Magistrorum, quorum cura commissi sunt, voluntatem, in res videlicet honestas. Vnde in his delinquere pollunt tempore si ob finem mortalem studeant, vel sine iusta causa, si Academia statuta ad lethale obligantia non seruent, si suffragent indigne, aut eurent alium indignum suffragari, si scientias veritas, aut superstitiones edificant, si contraria veritatem a se cognitam altercatione excitent non disputandi gratia, & maximè si id cum scandalo fiat. Si demum cum possint, stipendium Præceptori non soluano. Nuar. sum. cap. 15. n. 9. Filliuc. tract. 28. p. 1. num. 149. & 150.

Iam vero obligationes Magistri erga discipulos annotariorum. Tenetur non dissimilare ³⁹ Magistri, ⁴² discipolorum crimina, sed corripere, ubi fuerit opus. Debet adhibere studium, vt discipuli in literis promoveantur: & curam eorum gerere in rebus ad mores attinentibus, & honestam educationem. Vnde cauere debet, ne animæ noxia documenta tradat: quæ effent, contra Fidem, aut bonos mores: aut nè falsa velut vera doceant exindustria. Quia hoc est procul dubio mortale, sicut etiam si auerteret scholasticos auditores ab aliis Doctoribus cum eorum iniuria, aut auditorum damno. Tenetur præterea stipendia iusto matora non exigere. Nec se ad docendum exponere, si se non agnoscat idoneum. Debet item se discipulorum captui accommodare. Et non denegare dignis Doctoratus insignia, aut indigne concedere. Peccat enim mortaliter præfustum in Theologia, iure Canonico, Ciuiili, & Medicina. Filliuc. tract. 1. 8. p. 2. a. n. 15. Nuar. sum. cap. 5. numer. 55. Caiet. sum. v. Magistrorum peccata.

SECTIO SECUNDA.

De Præcepto quarto Decalogi, Problemata.

CAPUT VIII.

Circa mutuam parentum, ac filiorum obligationem.

PROBL. I.

Parens, exponens filium, quando eum alere potest, tenetur & non tenetur ad restitutionem.

40
Ceruum sup-
pno.

SVPPONO, grauiter contra ius naturale delinquere parentem, qui cum filios legitimos vel spurious alere possit eos exponit in Templis, aut biuinis, aut ad iugis hospitalium, aut in locis publicis, vel secre-

tis: & teneri ad restitutionem pro educatione loco illi, cui exposuit, & munus educandi suscepit. Quæ quidem restitutio gerenda est pro eo tempore, quo aliis filius inferiure non poterat. Quia postea inferiundo aliis sibi vicuum poterat comparare. Tolet. lib. 5. cap. 1. num. 9. Nuar. sum. cap. 14. numer. 17. Ceterum sunt nonnullæ vribes, vt mea Vallisoleiana, & aliae plures in Hispania, & in reliquis Regnis Christicolis, quæ habent bona aliqua publica ex prouentibus secularium reddituum ad puerorum expositorum educationem applicata. De his dubitatum, an parens filiam, quem alere poterat, ad restitutionem tenetur?

Non tenetur. Quia illa bona ad hunc finem ⁴² communi omnium ciuium consensu sunt addicta, & vnuquisque ciuius suam habet portionem in huiusmodi bonis. Sic nonnulli quos, prelio nomine memorat Fagundez. 82. citadus.

Tenetur quidem. Quia licet ea bona com- ⁴³ muni ciuium consensu adhuc finem sint ap- plicata

238 Theologiae Moralis Lib. XXXI.

plicata sunt tamen addicta pro alendis filiis expositis, quorum parentes in opere laborent, ut constar ex ipsa operis fundatione. Ita Sylvest.

v. Adulterium, num. 7. quest. 5. Navar. sum. c. 16. num. 4. Rebel. part. 1. de obligat. iust. l. 3. q. 10. num. 8. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. c. 1. m. 5.

44 Existimmo omnino, cum ad restitutionem teneri: eamque gerendam esse hospitalijs, vbi neri ad restituendam infantes huicmodi receptantur. At si aliqua extumam ^{huius} causâ hospitali fieri non possit, pauperibus est pitali ^{huius} ⁸⁰ facienda, aut operibus piis id factandum, ut communiter in materia restitutionis Doctores aduerunt; proderit enim animabus ea bona applicantium.

PROBL. II.

Pater tenetur, & non tenetur filios, & filias spurias pauperes dotare si-
cut naturali iure alere obligatur.

45 <sup>Tenetur qui-
dem.</sup> Tenerit quidem. Quia cap. Cum haberet, id deciditur; ibi: *Vixque ad finem* (id est, tam pater quam mater) *liberis suis secundum quod eis suppetunt facultates, necessaria submini-
strent.* Vbi habetur spurius alendos esse a parentibus pro suarum facultatum ratione. Vnde inferitur, bene valere argumentum de alimentis ad dotem: & idem esse dicendum de illis, ac de dose. Quia dos datur in vita subfidiu ad alendam vitam, & loco alimentorum succedit. Tenetur ergo parentes naturali iure filios & filias dotare spuriis pro ratione alimentorum: sicut eodem ex iure alere tenentur: & ad id possunt in forensi iudicio, cogitari habeat facultates. Sic Navar. su. c. 14. n. 17. Sylvest. v. Alimentum, n. 2. Bartol. in l. finali, ff. de his quibus ut indig. n. 7. Bald. in l. Et ne mater. C. de iure dotorum. Sanchez lib. 4. de matr. d. 26. num. 10. & lib. 7. d. 88. num. 32. Azor. p. 2. cap. 40. quest. 6. & alij.

^{Non tenetur,} Minime tenetur, si non velit, nec ad id potest in foro externo cogi. Quia non valet argumentum de alimentis ad dotem: nam alimenta dantur dietim, & in singulos mensis, vel annos: dos verò simul & in uno cumulo constitutus, vnde in dose agitur de maiori parentu praeiudicio, quā in alimentis. Quare licet parentes teneantur alere, nō tamē tenetur filios spurios dotare: possunt autem si velint, id efficer. Et quia in dose erit scandalum, non autem in alimentis soluendis, videtur pater suam incontinentiam renouare, & alios suo prauo exemplo ad peccatum inducere: non sic in alimentis praestandit. Ita Panormit. ad cap. Peruenit. de arbitr. num. 1. Vasquez de success. creat. lib. 2. §. 20. num. 314. Medina tom. 1. de iust. d. 224. num. 22. & Fagund. tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 1. num. 7. hanc sententiam probabilem esse fatetur, & magis in eam, quam in primam inclinatur, licet primam eligat, quia communior est, & plurim Doctorum auctoritate fulcitur.

47 <sup>Hoc prout
probabilis.</sup> Ego autem licet primam communio rem etiam, & sicut triuorem aestimo, probabilem credo esse secundam, cui quidem adhaereo. Quia dos non constitutur primario ad alendam vitam, sed ad familiam sustentandam; parentes

autem solum ductu naturae tenentur, vitam filiorum filiarumque spuriarum alere, non autem sustentare familiam. Poterunt itaque parentes huiusmodi filios & filias si pauperes sint, dotare, si velint, eleemosynas titulo: non tamen dotare; nec ad id possunt in foro interno, aut externo cogi.

PROBL. III.

Si filij qui votum castitatis emisare, id sepe ex incontinentia violent: parentes pos-
sunt, & non possunt eis suadere, ut du-
cant uxorem.

Certum est, delinquere lethaliter parentes qui filium, aut filiam voto castitatis ad statum strictam cogunt coniugio colligari. Quae-
rim verò, virum filio habent votum castitatis, & in concubinito existent, & ita carnis stimu-
lis agitato, ut passim succumbat, & vix se la-
leat contineat, & licet suadere possit, ut ineat con-
iugium, eique id praecipere: ut sic minus de-
linquat?

Potest planè. Quia ex duobus malis minus est eligendum: minus autem malum est vnum. ^{Potest qui-} patrare peccatum, ducendo contra votum ux-^{dam.} rem, quam plura sapè contra idem votum la-
crligia committere. At licitum est minus ma-
lum confulere, ut maius vitetur, ut est commu-
ne affatum. Et quia filius per hoc patris confi-
lum minime ad peccandum inducitur: nam cum ille maius peccatum, & plura peccata ex peruersa natura debilitate patrare soleat, solum tunc ad id inducitur, ut peccatum minuit, & ut faltem à parte culpa patranda desistat. Sic D. Epiphan. lib. 2. cont. heret. 1. her. 61. Vbi post-
quam docuit, granissime delinquere, qui con-
tra castitatis votum matrimonio colligantur: conculit ei, qui sapè cadit ut matrimonium ineat. Melius est (inquit) vnum peccatum habe-
re, quam pluram, est, lapsum patre sibi
uxorem sumere, quam quoridam occulit iaculis
faucier. Angel. v. Matrimonio. 1. impedit. 5.
Veracruz. part. 1. spec. a. 15. dub. ultim. lib. 1. recopil. rit. 1. rub. glo. 1. num. 12.

Minime potest. Quia ut minus malum lic-
tē confulatur, opus est, ut ad maius malum iam ^{Non potest} quisque sit determinatus, & ut illius perpetra-
tionem resolute elegerit, ac statuerit apud se
committendam: & non sufficit prauus habitus
hominem ad lapsum carnis impellens. Vnde
cum huiusmodi filius solum ex praua confus-
tudine succumbat, nec resolute electum ha-
beat matrimonium: non quā licitum erit post
votum castitatis illi matrimonium confulere,
cum id non sit confulere minus malum, sed
confulere malum simpliciter. Ita Sylvest. v.
Matrimonium, 7. quest. 5. dicit 9. Sum. Astens.
pa. 2. l. 8. tit. 10. ar. vni. quest. 10. Hoc stens. sum. tit.
de voto. num. 5. Gregor. Lopez. l. 2. v. Tantum
rit. 8. part. 1. Sanch. l. 7. de matr. d. 1. num. 29. Fa-
gund. tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 1. num. 17.

Probabilis hoc longe existimo. Nam ut
licita sit confusatio, & usus minoris mali, ^{Hoc proba-}
opus est ut nullo alio remedio possit quisque ^{lius inca-}
à maioris mali retrahi patratione, nisi illo mi-
nori mali sibi proposito: ut docet Sanch. l. 7. de

de matrimonio d. 11. num. 21. Sotus libr. 6. de iust. quæst. 1. art. 5. & alij. Vnde si certis coniecturis constat, nullum remedium adhuc adhibitum fuisse à filio, ut ab eo vitio emergat: & illum nondum animo statuisse matrimonio contrahere ad maius malum vitandum nefas erit, illi ut coniugium ineat, Persuadere. Scio S. Lothum à Patribus vendicati à culpa offerentem Sodomitis filias constringandas: eo quod minus malum consiluisse. At idem liber à criminis consulens, quia Sodomitæ majoris malam fecerant electionem. Verum D. Epiphanius ibi consuluit, ut impetrata dispensatione, ac debito modo contraheret.

PROBL. IV.

Filius Catholici tenetur, & non tenetur parentibus hereticis. Ethnici, Turci: & parentes Catholici tenentur, & non tenentur filii hereticis, Ethnici, Turci alimenta impetrare, (etiam si converti nolint,) in graui necessitate.

52
Tenentur quidem.

Tenentur quidem non solum in extrema, sed & in graui necessitate. Quia hac obligatio ex iure naturæ oritur, nec inuenitur aliquid ius humanum illam auferens proterue infidelitatis in peccatum, sic Azor. tom. 2. l. 2. cap. 3. quæst. 1. & 3. Glos. ad cap. 1. verb. Fidelis, dist. 30. & Castro libr. 2. de iust. a heret. puniit. cap. 7. Surdusque trahit de alimen. titul. 1. question. 18. num. 3. afferunt, semper patrem hereticum indigentem præferendum esse extaneo Catholico in eleemosyna à filio ergoanda, ut habetur lege Regia 8. tit. 23. p. 1.

53
Non tenentur.

Non tenentur in graui necessitate. Secus in extrema. Quia maiori vinculo iuriis naturæ est pater adstrictus ad filios, quam filii ad parentes: natura enim descendit à parentibus ad filios, & non ascendit à filiis ad patrem: Sed patres Catholici non tenentur hereticos filios alere, nisi extremè indigentes, ut cum multis probat Surdus trahit de alim. tit. 7. q. 2. à num. 6. Ergo neque filii tenentur alere hereticos parentes, nisi in extrema constituantur necessitate. Ita Lara leg. si quis à liberis, & si impubes nra. 1. ff. de liber. agnosc. Surdus citat. à num. 29. ad 35. Sanch. lib. 2. Decalog. cap. 24. num. 7. Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 2. num. 6.

54
Hoc probabile est crediderim. Nam paternus esse cre-
tes, ut constat ex Authent. Ut cum, de appellat. do.

agnost. §. Causas, & l. Regia 7. titul. 7. part. 6. Et Sanch. citatus, afferit, in omnibus casibus, in quibus possunt parentes filios, ac filias exahedare, posse quoque eis, seculfa extrema necessitate negare alimenta. Ergo filius Catholicus non tenetur parenti heretico alimenta largiri, nisi in necessitate extremane nec pater Catholicus filio heretico. Nam cum hæc sint correlativa, id quod disponitur in uno, etiam in altero disponitur.

PROBL. V.

Filius tenetur, & non tenetur patrem infidem in extrema necessitate constitutum alere, si conetur eum à fide auferere.

Tenentur planè. Quia licet ex fide teneatur filius patrem de infidelitate accusare, si sit hæreticus, &c. tenetur tamen ex naturæ iure in extremis constituto succurrere: nam vel hæretico pugnaci comburendo alimenta non denegantur. Sic Glos. ad cap. 1. verb. Fidelis. dist. 30. Azor. tom. 2. lib. 2. quæst. 2. & 3.

Minimè tenetur si parentes, filium Catholici cum à Fide conetur auferere, & nolit ab ea intentione reflire. Quia parentes, fratres, & sorores si nos ad peccatum impellant, deterere, & odio habere tenemur, iuxta illud Dominicum Luc. 4. si quis venit ad me, & non odit patrem suum, &c. Quod tunc intelligendum est (air D. Thom. 2. 2. quæst. 101. art. 4. ad 1.) quando illi filios ad deferendam fidem, & ad malum compellunt. Vnde si eos deserere teneamur: Ergo & eis necessaria alimenta ad vitam negare, si nolint ab illa intentione defisterem. Sunt iam non patres, sed hostes animæ, & salutis. Ita ex D. Thome Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 2. num. 7.

Hoc omnino afferendum esse reor. Nam filii Catholici possunt de hæresi criminis parentes accusare, si eos à Fide conentur auferere, etiam si scient, parentes ob id esse igni tradendos, ut docet Tolet. libr. 5. cap. 1. ad finem.

Ergo si possunt eos accusare Catholici filii, poterunt etiam eis abnegare alimenta, quamvis accidat inedia desperare. Addit. Fagundez num. 8. non solum posse eis alimenta abnegare, si à Fide illos abducere conentur, sed eos posse etiam occidere cum moderamine inculpati tueri, si filios ad deserendam fidem vi compellare, tanquam hostes naturæ humane iura violantes, non tamen in vincula trudere, ut fame depercere. Nam si tempus longius sit, ad Fidei Censores patet aditus, qui tunc huic mortuobus grauissimo poterunt mederi. Ariolan. ad cap. 1. libri 1. Machab. & Auctor. Summula ex sum. Toleti ad cap. 1. libri 5. in additione.

PROBL. VI.

Fiscus tenetur, & non tenetur, ex bonis confiscatis patrum filios Catholicos extremane laborantes alere.

Tenentur: nec vñquam in bonis patris publicantur alimenta debita filiis, imò nec eorum legitima. Quia sicut filius nō potest negare quidam re patri hæretico in extremitate constituto præcisæ vita alimenta nec etiæ pater filio: fiscus autem in loco patris succedit: Ergo tenetur filium alere. An non videatur extrema crudelitas ob parentum delicta, in quibus à culpa immunes filii reperiuntur, eos quoque velle fame perire? Sic multi Doctores apud Peregrin. de iure fisci, libr. 5. tit. 1. à num. 34. usque ad 44. & apud

240 Theologiae Moralis Lib. XXXI.

apud Farin. Pract. tom. 1. p. 1. tit. de delit. & pan.

9.24. a num. 3.

29
Non tenetur.

Non tenetur, sed ob crimen læsa maiestatis & hæresis dumtaxat negari possunt filii alimenta ad vitam necessaria post bonorum patris publicationem. Quia etsi parentes tencantur iura naturæ filios alere, & fiscus loco succedat parentum: tamen ob hoc non impeditur parentes quin possint omnia sua bona, nullis alimentis filiorum reseruatis, hypothecæ alieni subiiceret, & per contractum applicaret: & ex vi huius hypothecæ sèpè à creditoribus omnia usurpantur, nullis deductis filiorum alimentis: Ergo à fortiori id poterunt per delictum: nam prior obligatio oritur ex voluntate propria parentum, posterior verò ex legis statuto ob bonum commune. Ita Imola, Clement. Pallor. num. 15. de Judent. & re iudeic. Ioan. Lupus cap. Per vestras, notab. 3. §. 2. num. 16. de donat. inter virum, & uxor. Simanc. de cathol. in his. tit. 29. num. 12. Lara. l. Si quis à liberis, §. si mater. num. 16. ff. de liber. agnosc. Sanch. l. 2. Decal. cap. 16. num. 15. Bossius. in sua pract. criminis. de bono. public. num. 8. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 2. num. 9.

30
Idem affer.

Certè exceptis criminibus læsa maiestatis, & hæresis, in publicatione omnium bonorum ob alia quæcumque delicta, semper reseruatur filii, natus ante præfata publicationem, sua alimenta. Profectò autem latam hæresis sententiam incurset, & ante bonorum publicationem, gravissimum peccatum est, filii hæreticorum alimenta negare, & in humana crudelitas, vt afferunt primæ sententiae Autores. Et idem dixerim, autem sententiam criminis læsa maiestatis incursa: nullo enim iure id geri potest.

PROBL. VII.

Tenentur, & non tenentur naturali ex iure, parentibus fili, in extrema necessitate constitutis alimenta impertire.

61
Non tenetur
natura iure,
sed genitum.

Parentes quidem tenentur iure naturali alimenta præfare, filij verò parentibus non iure naturæ, sed iure gentium. Quia natura descendit à parentibus in filios atque adeo præfatori naturæ iure, & proximiori debent parentes liberos amare quam liberi parentes. Deinde quia bellus, in quibus totum ius naturæ Author dispositus elucescere hominum in exemplum, filios alunt suos, non tam filii parentes præter vnicam cyconiam, cui id tanquam insigne attribuitur, & ob eam causam pietatis habetur in symbolum. Sic multi iuri canonici perit, quos, preffo nomine, memorat Fagund. citandus. Bartol. ad l. Si quis à liberis. ff. de liber. agnosc.

62
Tenentur na-
turali iure.

Filiij. Eodem naturæ iure tenentur alimenta parentibus in extrema necessitate aut quasi extrema constitutis, qua tenentur parentes filii prouidere. Quia parentes ac filij sunt correlative. Vnde quod de his dicitur, de illis necessum est dicatur. Et quia natura rationabilis strictiori iure obligat filios erga parentes, quam parentes erga filios: vt docet D. Tho. 2. 2. q. 26. art. 8. ad 3. Nam quidquid filius habet, habet à patre, pater verò nihil habet à filio: & ideo

ratione beneficj accepti tenentur filii parentibus maximè prouidere. Ita D. Tho. citatus. Sylvest. v. Fili. q. 21. Azor. tom. 2. l. 1. cap. 6. q. 1. Tolet. l. 5. cap. 1. num. 3. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 2. num. 12. & ex Iurisperitis Menoch. Cardoso, Surdus apud eundem Fagundez. Leg. Rebol. de int. p. 1. l. 5. q. 8. num. 8. præ omnibus doctissimè de hac re differenter.

Evidenter licet ius naturæ absolutè magis inclinet parentes, ad prouidendum de alimento filii, vt in bellis aspicitur: nō ita ius naturæ rationabilis; plus enim ius naturæ rationabilis filios inclinat ad prouidendum parentibus propter beneficium totius esse, ac vita ab eis acceptum: quam parentes ad prouidendum filii, cum nihil ab illis acceperint.

PROBL. VIII.

In necessitate extrema prius succurrenti pa-
tri, quam proprio filio: prius succurrenti
proprio filio, quam patri.

IN extrema necessitate prius quis succurrere debet proprio filio, quam parenti. Quia pro-
pensione naturæ plus amant parentes filios, præsum-
posuimus, quoniam parentes, à quibus fuere pro filio, quid
ipsi progeniti amant enim illos tanquam alii
quid sui, ac proinde amant se in filiis: amant
enim in filiis illud esse, quod a se acceptum.
Vnde succurrindo in extrema egestate filii,
quasi sibi succurrunt: prius autem sibi debent,
quam parentibus subuenire. Sic Bartolus ad l.
Si quis à liberis. ff. de liber. agnosc. Angel. v. Fili.
us. n. 24. & alij Iurisperiti.

In necessitate extrema prius quis subuenire debet parentibus, quam propriis filiis. Quia si filii totum summum esse, ac vitam, & quidquid ha-
bent, à parentibus habent: parentes verò nihil
habent a filiis præter iacula, spinas, & curas,
quibus maxime anguntur, iuxta illud Iacob. 49. Ruben primogenitus mens, principium
doloris mei. Certè cum doloris sui principium
vocat, quia cum primus illius filius esset,
primum ceperit parentem curis stimulare circa
vitæ illius remedium querendum. Ita Tolet. l.
5. cap. 1. num. 3. Sylvest. v. Fili. §. 16. Azor. tom. 2.
l. 1. cap. 3. q. 16. Schola Thomist. post. D. Tho.
2. 2. q. 26. a. 8. ad 3.

Porrò necessitas extrema, cum parentes adeo
est inops, vt neque habeat victum, nec vesti-
tum, neque induitriam ad illum comparandum:
& necessitas granis, cum ad se alendum cog-
atur eleemosynam petere contra status decen-
tiam: adeo filium adstringit in parentem, vt in
utramque, si possit, ei teneatur sub mortali de-
cessarii ad vitam prouidere: in extrema patri
prius, quam filio: in grani prius filio, quam
patri. Ratio diversitatis est, quia extra necessi-
tatem extreamam solum naturalis propensio & ius
naturæ præcise à ratione consideratur in pa-
rentibus erga filios: propensione autem naturæ
magis diligunt parentes filios, quam filii
parentes. At cum illos ex præcisa naturæ vi plus
amant, consequens est, vt ex ipsa præcisa vi na-
tura plus illos debeat extra extreamam nec-
cessitatem prouidere, quam parentibus. At verò in
extrema necessitate consideratur ius naturæ
ratione formatæ; dictat autem naturalis ra-
tio

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata. 241

tio, ut in extremis magis diligamus eos, à quibus maiora accepimus beneficia. D. Tho-
2.2. q. 26. a. 8. ad 2. fatur. *Patribus secundum ra-
tionem coniunctionis ad se ipsos naturaliter plu-
ris sunt filii diligibiles secundum autem rationem
eminitoris boni, (id est, secundum considera-
tionem maioris beneficij) filii naturaliter plu-
ris sunt parentes diligibiles. utraque quidem
necessitas tam gravis, quam extrema adeò
obligat filios, ut lethaliter delinquent, si
relictis parentibus, Religionem ingredian-
tur.*

PROBL. IX.

*Tenetur, & non tenetur filius in Religio-
ne professus, ex ea exire si in sacerdo-
tibus possit parentes gravi necessita-
te laborantes succurrere, siue necessitas
ex antecesseris professionem sicut fuerit ei-
s subsecuta.*

⁶⁷ *Cetera supponimus.* **S**uppono, in necessitate extrema parentis
teneri filium professum è Religione exire
etiam prælatis renitentibus, ut illi opitulari
valeat. Quia præceptum naturale honorandi
alendique parentes est prius & absolutius obli-
gatione vitæ ex professionis votom vatum
ex natura sua fuit conditionatum, hoc est: *Ver-
o neo professionem, & me nunquam habitum, ac
clausum dimisum, nisi hoc meum vatum ali-
quando præcepto alicui naturæ repugnet.* Tota-
ergo difficultas est, an non in extrema, sed
in gravi parentum necessitate teneatur filius
professus è Religione exire, si sic parentes pos-
sit iuare? In primis verò communis omnium
sententia est, non teneri, nec posse licet exire,
si melius aut æque bene ex Religione, ac
in sacerdotibus parentes possint à filio iuari. Solum
ergo *casus* manet de iis filiis professis, qui
in sacerdotibus (non ex Religione) parentum pos-
sunt sufficienter necessitati subvenire.

⁶⁸ *Tenetur exire, licet non
antececerit
professionem
parentum ne-
cessitas.*
Tenetur exire, licet non
antececerit
professionem
parentum ne-
cessitas.
At de præcepto Dei, ac iure naturali est, ut filii parentes iuuent, ac colant in
gravi necessitate constitutos, si possint. Et quia si ea gravis necessitas acciderit ante professionis
votum sufficienter impedit ingressum Religionis filiorum voto promissum: ergo post
professionem in tantum impedit obligatio-
nem illius, illamque suspendet, in quantum
aduersatur subficio debito de iure naturæ pa-
rentibus, cum facta fuerit notabilis rei pro-
missæ mutatio. Sic Anchona de potest. *Papa*,
q. 5. 4. 1. *Henric. de Ganda. quodlib. 6. q. 9. Ian-
sen. concord. Euang. c. 60. ad illa verba, vos
autem dicitis. Viguer. l. 1. *Inst. moral. c. 6. §. 7.*
Corduba in Regul. D. Francif. c. 2. q. 6. a. 2. Ci-
tari assolent pro hac sententia Maior in 4. dist.
38. q. 16. concl. 2. *Adrian. quodlib. 1. a. 3. ad 7. &
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.**

Palati. in 4. dist. 38. d. 1. in fol. 153. Sed hi tres, si perpendantur accuratè, de
necessitate extrema, hand de gravi loquun-
tur.

Non tenetur filius professus egredi ex Re-
ligione, si parentum gravis necessitas profes-
sionem sublequuta fuit: tenetur verò, si pra-
fatio par-
ticipio. Quia si parentes ante professionem iam ^{cum non pra-}
erat in illa gravi necessitate, iniuste filius pro-
fessionem emisit, ac proinde egredi tenetur.
Et quia cum ante professionem teneretur fi-
lius parentes iuare, transit per professionem
cum eo onere in potestatem prælati; res enim
semper cum suo onere in potestatem alterius
transit. *Ex literis, de pignoribus.* At si pa-
rentum necessitas professionem sublequitur,
nulla erit filii obligatio deserendi Religionem.
Quia præceptum succurrendi parentibus non obligat filios ad relinquendum statu-
m, sed intra eundem statum quem habent
illos obligati; si enim filii sunt coniugati, non
obligat illos ad relinquendum vxorem, &
habitudinum cum parentibus causa illis suc-
currendi. Ita *Tolet. l. 5. c. 1. num. 5.* *Nauar.
sum. c. 14. n. 14. Sylvest. v. Religio 6. q. 9. Ludou.
Lopez p. 1. Inst. c. 54. Rodrig. 10. 2. sum. c.
6. numer. 4. Anton. Cucus l. 3. *Inst. maiorat. sit.
1. n. 16.**

Ego autem partim cum primæ, partim cum ⁷⁰
secundæ sententia Doctribus conuenio. Non *Parsum cum
primæ, partim
cum secundæ
sententia Do-
ctoribus con-
uenio.*
tenetur filius validè professus egredi Monas-
terio, petita, & non obtenta facultate, ad
parentes in gravi necessitate constitutos suc-
currendi, siue ea necessitas daretur ante, ^{unio.}
sive post professionem: potest tamen id effi-
cere, si velit, prefata facultate petita, & non
obtenta. Quia si filius sit Clericus, non te-
nebitur militiae nomen dare ut parentes in
magna necessitate constitutos iuuent: quam-
uis eo solo modo, eos iuare possit, &
aliter non possit; nam status illius id non
patitur. Ergo neque filius professus tenebitur
eos iuare Monasterio, ac habitu dimis-
so; id enim Religiosus status non patitur;
poterit tamen id gerere, si lubeat, petita,
(vt dixi) & non obtenta facultate. Quando
enim finis est licitus media vñica ad talem fi-
nem licita etiam erunt. Ceterè Prælati habent
iustam causam concedendi Religiosis hanc li-
centiam, si ab eis petatur, si extrâ Monasteri-
um succurrendi parentibus possint, & intrâ non
valeant: Ergo iustam causam habebit
tunc Religiosus exundi, ea petita, & non
obtenta ratione granitatis, ac necessitatis ma-
teria. *Mecum Sa. v. Religio, numer. 2. Armil.
v. Pietas, numer. vii. Rosel. v. Religio 2. n. 2.*
7. D. Antonin. p. 3. tit. 16. c. 2. §. 1. *Cordu-
ba sum. q. 141. a. 2. Alens. 3. p. 9. 33. memb.
4. a. 1. Manuel. 10. 2. qq. Regul.* Hanc licentiam
possunt dare Generales, & Provinciales.

*Nauar. l. 3. Confil. tit. de Regularibus,
in edit. 1. confil. 55. nu. 2. in 2.
verò confil. 71. num. 2.*

**

**

X PROBL.

PROBL. X.

Quando Religiosa petita, & non obtenta licentia, Monasterium licite egreditur, ad inuandos parentes in gravi necessitate consiluio: potest & non potest licite habuit externum dimittere, si dimisso valeat, & non dimisso non valeat parentes inuare.

⁷¹
*Pet. 8 qui-
dem.*
Prest quidem. Quia cui conceditur finis,
conceditur etiam medium necessarium ad
talem finem. Sie Fagund. 10.2. Decal. 1.4.c.2. nu-
m. 28. Nauar. in commento 3. de Regular. num. 49.

72 Non potest. Quia huiusmodi licentiā dimit

Non potest. Quia inuidum nec inimicorum
tendi habitum à solo Papa concedi potest, cum
sit res grauissima, & tam aliena à Regulari statu,
ut neque etiam Religiosus professus factus
Episcopus habitum possit exuere. Vnde si solo
Papa eam dare potest, minimè poterunt cani
Superiores: & consequenter neque etiam ipsi
Religiosus habitum poterit ea petita, & non
obtenta dimittere. Ita Rodrig. to. 2. sum. c. 6. n. 4.
Nauar. mutans consilium l.3. Consil. xii. de Regu
lar. Consil. 5. 4. num. 2. in 2. edit. Consil. 72. num. 2.

73 Crediderim planè posse huiusmodi Religio-
sum habitum dimittere, si non aliter, nec alio
modo iuuate parentes valeat graui necessitati
addicatos, nisi illo dimisso. Nam si ei tūc licitus
est egressus, cur non licebit etiam medium ne-
cessarium ad hunc finem: præsertim cum non
habitus, sed virtus Religiosum efficiat. Nec est
simile de Episcopi exemplo. Quia nulla necel-
litas Episcopum cogit Regularē ad exuen-
dum sua Religionis habitum vt patet. Profe-
ctò quod Prælati Religionum, qui facultatem
dare possunt Religioso, vt ad tempus Religio-
num egrediatu ad iuuvandos parentes: possunt
etiam eis dare ad habitus mutationem, si sic
valeat illos iuuvare, & aliter non valeat. Quod
clarè Nauarrus pro prima sententia citatus sup-
ponit. Docet enim præfata licentiam non
esse concedendam ab Ordinario Prælato Reli-
giosorum, nisi quando habitu retento paren-
tes suos commode iuuvare non possint. Ergo ex
sententia Nauarii, quando aliter eos iuuvare non
possunt, poterit eis proprius Prælatus licentia ad
mutandum habitum impetrare. Monuerim, quod
haecen dicta sunt de parentum necessitate,
intelligenda etiam esse de necessitate religio-
rum aëcendentium, avorum scilicet, & proauo-
rum. Quia omnes illi vi parentes reputantur,
& sunt heredes necessarij decedentiam ab in-
testato, & descendentes eorum ad inuicem ip-
so iure, & idèo mutuo sibi alimenta præsta-
tentur, si necessitas urget.

PROBL. X I.

Parentibus, & creditoribus ad extreum redactis sentur, & non tenentur filii potius parentibus, quam creditoribus subuenire.

74 **Q**uando debitor, & creditor simul ad extremam necessitatem deuenient, tenetur debitor, potius creditoru quā sibi ipsi subvenire: Ergo à fortiori tenetur potius creditoribus, quā parentibus necessaria p̄stare. Antecedas probatur: quia dupli iure ac nomine ea res creditribus debetur, & quia res est sua, & ab eo accepta fuit: debita enim non computantur cum bonis debitoris; & quia est in ex-

trema necessitate constitutus: debitor autem
unico tantum iure, & titulo eam potest retine-
re, ratione scilicet extremae necessitatis; Ergo
tam ipso debitore, quam parentibus illius ad
extremam necessitatem redactis, tenuerit debitor
eam rem potius creditori reddere, quam subi-
bi retinere, aut ea parentibus subvenire. Si
Scotus in 4. dist. 15. q. 2. a. 2. Pichard ibi, a. 5. q. 4.
ad 5. Gabri. ibid. n. 2. a. 2. concl. 2. Medina de refit.
q. 3. claus. q. 4. ad 4. Angel. v. Refitio, n. 3. Aramil.
ibi, num. 27. Nanar. sum. cap. 17. num. 60.

Non teneatur debitor potius creditori, quam
sibi, ac parentibus subvenire; sed sibi, & parenti-
bus prius, postea creditori. *Quia in extrema
necessitate omnia quoad vflum tantum, non
quoad dominium, sunt communia.* l.2. §. *Cum in**.*
ad legem Rodianam de iactu. Fuerunt
enim res à principio diuisæ sub conditione re-
dibilitatis, vt scilicet, in extrema necessitate ad
sumum priorem statum communis, quod
vflum tantum redirent: vnde cum vflus ipsius
rei in ea extrema necessitate factus sit communi-
nis, & aliquoquin magis quis parenti astinga-
tur, quam creditori, & melior sit conditio pos-
sidentis: hinc sit, vt parente, & creditore ad ex-
tremam necessitatem deuenientibus, potius
parenti quam creditori ea re debitor subvenire
teneatur. Ita Azor. to. l.1. 2.c. 8.q. 5. Palud. in 4.
dist. 15.q. 2.a.1. concl. 1. Sotus l.4. de inf. q. 7.a.1.
ad 4. Caiet. 2.2. q. 6.2. a.5. ad 4. Table. v. Reſtitu-
tio. queſt. 4.

• Duplicem sententiam, valde esse probabilem iudicō, secundam verò probabiliorem. Itaque non tenetur debitor in eadē necessitate constitutus extrema, prius creditori, quam sibi succurrere; quia possidet ipse, & quia res in ea circumstantia, quoad ultimam ad priorem statum communis rediit. Creditore autē, & parēt eadē necessitate premissi, prius succurrere debet filius debitor parenti, quā creditori subvenire.

PROBL. XI

Esto teneatur debitor prius sibi, quā creditori subvenire, dum ipse, & creditor eadem extrema laborant necessitate. Porro redemptio meliori fortuna, debitor tenetur, & non tenetur, si quod parenti dedicit succurrere, creditori restinere.

TENETUR EQUIDEM. Quia in extrema illa necessitate non dominium rerum, sed vius ⁷⁷ ^{Tenetur qd.} tantum factus fuit communis. Quare cum dominium rei semper apud creditorem maneat, sequitur, prater lapsum ea necessitate, & fortuna meliori redeunte, rem domino suo esse restituendam. Sic *Nauar. sumc. 17. n. 61. Toler. 1.8. c. 16. m. 4. in alia editione. l. 5. cap. 24. vers. ult.* Vbi docet, eum qui aliquid valde aliquo in extrema necessitate accepit, vel ab eo furto abstulit, si postea ad pinguiorē fortunā redeat, tene ri illud restituere. *Medi. C. de paup. tr. 5. de elemos. Adrian. in 4. de restit. Almayn. in 4. diff. 15. q. 2. Couar. regula. peccatum. pari. 2. §. 1. num. 4. Ioan. Andr. & Abbas ad cap. si quis. de furtis. Fagund. libr. 4. Decalog. cap. 2. num. 3. 3.* ^{ob.}

Minimè tenetur. *Quia omnis restituenda obligatio, vel oritur ex ratione rei accepte, vel ex ratione iniusta acceptiōnis: Atqui tis, qui consūpsit alienum in extrema necessitate cōstitutus, nō obligatur ratione rei accepte, iā enim ea res apud eū nō extat cū bona fide ab eo cōsūpta fuerit: Ergo nō tenetur illa ex hoc capite restituere.*

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata. 243

restituere. Nec tenetur etiam illam restituere ratione iniusta acceptioris, quia bona fide accepit, & bona sine consumpcio: nam omnis acceptio aut est iusta, aut est iniusta; in præsenti causa non potuit esse iniusta, nam res accepta fuit bona fide, & quia in extrema necessitate omnia sunt communia. Ita Scot. in 4. d. 15. q. 2. a. 4. Sylvest. v. Furum. q. 5. Navarra de restit. l. 3. c. 1. numer. 344. Angel. v. Furum, quest. 37. Fomus ibi. numer. 10. Rofel. ibid. numer. 5. Tabie. v. Restitutio, quest. 4. Azor. tom. 2. libr. 12. cap. 8. quæst. 7.

79 81
 Primam sententiam probabiliorem esse cœdiderim. Quia si res ante extremam necessitatem deberetur ex contractu vel quasi contra-
 plano, eligo, &c. ex delicto, vel quasi ex delicto: & postea quis in extrema necessitate positus consummiceret; illa restituere deberet, vel affirmationem illius soluere, ut est communis opinio: Ergo etiam tenetur restituere, quando in summa necessitate accipit, ac concurrit, si postea ad di-
 tioem, pernentem statum, cum eadem sit ratio. Certè lege tantum charitatis, misericordiae, ac pietatis, tenetur succurrere proximo extremè laboratori, non de iustitia: commodando scilicet, vel alio modo ei de remedio prouidentes, vel locando, quo ab ea necessitate subleuetur: non dando, nec tradendo, ac transferendo dominium illius; alioqui illi, qui alibi est di-
 uis, & in hoc loco extreme eger, tenetur ex iustitia rem dare, non commodare, aut locare: quod est dictu durissimum. Si enim tenebatur illam de iustitia ei dare, poterit ille in ea ne-
 cessitate hic positus, & alibi abundans, eam abque obligatione restitutio furari, quod absursum esse, quis non videat? Ceterum quavis quis in extrema necessitate constitutus licet rem accipiat, & consumat: accepit tamen, & consumit ex conditione, ut postea ad meliorem fortunam recurrens premium illius restituat. Fuerunt enim à principio res eo pacto divisa: nec per consumptionem quis sit illarum dominus, sicut qui rem emit bona fide, & consumpsit; tenetur postea bona fide sublata, & mala fide redempta, eam restituere; quia sub ea conditione in ipsa emptione ac venditione tacite inclusa illam emit.

PROBL. XIII.

Filijs maiores natu tenentur, & non tenen-
 tur, debita parentum soluere
 ex bonis ma-
 joratus.

80 82
 Tem. in fol. Filijs primogeniti, qui nihil aliud bonorum præter majoratum à majoribus institutum à patre acceperunt, tenentur soluere debita patri contracta ad familiam alendam, solvendam famulorum mercedem, domus locationem, &c. (& idem est dicendum de maioratu, quem patres instituerunt, siue, ante fine post debita contracta.) Quia ea debita parentum conuersa fuerunt in vilitatem filiorum primogenitorum, ad quos bona vinculata maioratus spectant: At vbi res aliena conuersa est in alienius vilitatem, quavis ille non acceperit, tenetur tamen in defectum accipientis, qui solvendo non est, Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

eam soluere. I. His solis, ff. de condit. indebiti, vbi decernitur, ius repetendi pecuniam competere solum contra recipientem: quod intelligendum est, quando recipiens est solvendo; nam si solvendo non sit, competit etiam (iuxta Clo. am. v. Proficit) contra eos, quibus proficit, modo illi rem eam habeant ex causa lucrativa: securus si ex onerosa: sed quando parentes pecunias mutuas accepérunt, pecunie illæ conuersæ fuere in vilitatem, ac commodum filiorum, habentque illas ex causa lucrativa: lucrati enim sunt eam vilitatem, & illud commodum, non ex causa onerosa: Ergo patre impotente ad solvendum, tenentur filii maiores natu ea debita perfolueri. Sic Gabri. in 4. d. 15. q. 3. p. 4. 3. proposit. D. Tho. 2. q. 62. a. 7. ad 2. Bartol. I. His solis, ff. de condit. indebiti. Lupus rubr. de donis inter vi-
 rum, & uxorem, §. 66. n. 5. & Barbo. I. ff. constan-
 ti. 2. c. sum. 5. 2. ff. soluto matrimonio.

Filij primogeniti non tenentur illa debita à patre contracta soluere ex bonis suis, aut ex Soluere nō redditibus maioratus. Quia si Antonius v. gr. vt fuis satisfaciat creditoribus multam pecuniam mutuam petat, & accipiat bona fide, putans se potea eam posse soluere, et si postea contrarium eveniat, nemo dicet, creditores illos, quibus eam pecuniam soluit, teneri eam soluere posterioribus creditoribus, à quibus eam accipit: & tamen tota ea pecunia in illorum vilitatem conuersa est. Ergo similiter quamvis pater inop. expenderit aliquam pecuniam, quam ab illis mutuo accepit in filiorum alimentum, & vilitatem, non tenebuntur filii ex propriis bonis vinculatis ea debita soluere, quamvis in illam vilitatem fuerint conuersa. Ita Sanch. 1. 9. de matr. d. 4. n. 28. & 29. Alciat. I. ff. eum seruum 27. ff. se-
 cundum petatur. Decius ibi, n. 1. Molina tom. 2. de inf. d. 435.

Probabilis fatis hæc sententia est, sed probabiliorem planè eligo primam. Nam quæd patre est pauper, & filii dinites, tenentur filii patrem alere cum tota familia: Ergo filii maiores natu cum sint dinites, tenentur soluere debita facta à patre ad ipsos, & eorum familiam sustentandam. Et quidem alienum prorsus à ratio-
 ne est, ut credores amittant pecuniam illam, quam nobilibus gratis accommodarunt de qua constat. Quisli conuersam in commodum, & vilitatem filiorum maiorum, naturali quo enim licet filii maioribus natu habentibus bona vinculata furari, salvi bonis vinculo astrictis, ad alendos parentes, & familiam illorum, cum id perinde sit: nisi enim creditores illam eis pecuniam accommodarent, bona maioratus minueretur magis, ac magis, ac oppignorarentur: cum ergo non tenebuntur postea filii ad huius debita.

PROBL. XIV.

Possunt, & non possunt filie in qualibet etate cuicunque numero siue digno, siue indigno absque metu exclusionis à dote, & alime-
 tis. Quia huiusmodi pénæ, ex hæredationis per ius Canonicum est, & non est abrogata.

Possunt ex iure patres filias ex hæredare, 83
 eisque alimenta, seclusa extrema nec-
 fitate, negare, si ante vigesimum quinum statu-

X 2 annum

annum etatis sue sine parentum consensu nuperint, vel peccauerit in corpus suum, vel luxuriosam vitam elegit. Qua si erim itaque, nunc hodie possint filia in qualibet etate cuiuscumque hue digno, hue indigno nubere absque metu exclusionis a dote, & alimento?

84 Possunt quidem. Quia huiusmodi pena per ius canonicum in favorem matrimonij est abrogata. Hac enim pena manifestè est contra libertatem matrimonij, quam Ecclesia in uiolabili admodum esse requirit, eaque de causa nulla pena in ea locum habet, ut pater ex cap.

Gemma mulier, de sponsal. quamquæ Ecclesia grauiter tuerit. Trident. ses. 24. c. 9. ibi: Quare cum maximè nefarium sit matrimonij libertatem violare, precipit Sancta Synodus Magistris & principibus secularibus cuiuscumque gradus dignitatis, & conditissimis existantibus anathematissima pena, quam ipso facto incurvant, ne quouis modo directè vel indirectè subditos suos, vel quocumque alios cogant, quoniam liberè matrimonia contrahant. Ergo talis pena erit nulla, & ipso iure abrogata, cum libertatem matrimonij latet. Sic Navar. sum. c. 14. n. 15. D. Tho. 2. 2. q. 124. a. 5. Couar. p. 2. de matr. c. 3. §. 8. n. 6. Ledef. 2. in 4. q. 49. a. 6. qui legem Tauri 49. damnat, quæ hanc penam statuit in filiis sine consensu parentum nubentes. Sanch. l. 4. de matr. d. 65. n. 2. quamvis contrarium dicat probabilissimum.

85 Minime possunt. Quia huiusmodi pena per ius Canonicum non est abrogata. Quia matrimonium non solum est sacramentum, sed etiam contractus civilis, & quo ex capite est contractus non effugit ius civilis dispositionem; potest enim ius civile penas statuere, ad coercendum contrahentium abusus, & ad vitanda scandala, quæ inde & plurima, & maxima affolent oriri. Certe quoniam causæ matrimoniales, in quibus agitur de fure, ac valore matrimonij, nempe an sit validum, vel irrumum, an cum peccato, vel sine peccato contractum, sunt merè spirituales, & ad Ecclesiæ tribunal pertineant, ut deciditur in Trident. ses. 24. can. 12. tamen abusus matrimonij per penas coercere, & leges penales ad illos coercendos statuere, non est causa merè spirituale; sed negotiorum est merè temporale. Sic causa hereticis merè spirituale est, quando agitur, num hic homo fuerit hereticus, necne & an penas hereticis statutas incurrat? & tamen ius civile, ac secularis potestas penas contra hereticos statuit, ad vim heretos cohibendam; & validas sunt leges, ac iusta, minimè quæ abrogata. Ita Rebcl. p. 3. de iust. l. 1. q. 16. fct. vlt. n. 29. Molina 10. l. de iust. 11. 2. d. 176. Salon. 2. 1. post q. 6. tr. de domin. q. 5. a. 5. Vega l. 55. sum. casu 359. Viger. Ledef. & alij apud Santiuum citatum n. 1. Fagund. to. 1. Decal. l. 4. c. 3. n. 5.

86 Probabile est, utramque sed mihi secundum, ut mihi eligam. Nam iudico, huiusmodi penam non esse contra matrimonij libertatem; cum adhuc liberè, & validè possint filia sine parentum consensu contrahere. Imò non solum contrahentium libertas non arctaatur, sed perficitur, cum libertas ad ordinatè contrahendum penam præscripta admittitur, seu retardatur: alioquin Deus & Angeli liberi non essent ex eo, quod peccare non possint.

Nec leges civiles contractum matrimonij prænunt, viamque iuris in tradenda mutua corporis potestate; sed inobedientiam, & inordinationem in hoc iure abutendo. At Tridentini testimonium nihil probare ad intentum Doctorum primæ partis reor. Neque enim negamus, causas matrimonij esse merè Ecclesiasticas, & spirituales, quæ ad iudicium Episcopi spectent; sed dicimus, aliud esse causam matrimoniale, aliud prohiberi abusum Reipublicæ secularis ipsi contrahentibus noxiom, qui coniunctus est cum ipsa causa spirituali. Illud primum spectat solum ad Ecclesiasticam potestatem: punire autem hoc secundum, postquam matrimonium est contractum, nihil se immiscendo, an contractus sit validus, an invalidus? an iuxta Ecclesiæ leges celebratus, nec ne ad seculari attinet potestatem: ad quam eadem ratione pertinet, sancire antecedenter leges, & penas statuere, quibus huiusmodi abusus coegerant, vel puniantur.

PROBL. XV.

Potest, & non potest de iure communi, ac Cesareo filia, quæ ante vigesimum quintum etatis sue annum nupsi indigno, libero tamen, sine parentum consensu, exhæredari.

Potest equidem. Quia quod ad patris vel matris iniuriam attinet, perinde est, potest, & non potest de iure communi, ac turpem vitam eligere, & ius commune hæc merito debet paria reputare, cum non maiorem ingratitudinem committat in parentes filia, quæ absque illorum consensu turpem vitam eligit, quam quæ nubit indigo. Sic Rebcl. p. 2. de iust. q. 14. fct. 2. numer. decimosexto. Molina de primogen. l. 3. capite 9. à m. 32. Couarr. p. 2. de sponsal. cap. tertio §. octauo, numero quinto. Glos. ad c. de raptorib. Barbofa 4. p. legi 1. ff. soluto matrimon. numer. 39. Anton. Gomez. tom. 1. variar. c. 11. numer. 11. Iulius Clarus §. Testamentum q. 41. Porro hi Autores nituntur Authent. Ut cum de appellationib. §. causas vbi statuunt, & si aliqui ex parentibus volenti filie, vel nepti maritum dare, & dotem secundum substantia vires adficere: illa verò non consenserit, sed luxuriosam vitam elegit, exhæredari posse: modo tamen illa vigesimum quintum etatis annum non explerent. Nam si illos expleuerit, & parentes distulerint, ei maritum querere, & ex eo contigerit, in suum corpus peccare, aut sine consensu parentum libero homini, & non seruo nubere, parentes eam exhæredare non poterunt. Nolumus enim (ait Authenticum) hoc ad filia ingratitudinem imputari. Quia nuc non sua culpa, sed parentum id commisere cognoscitur.

Maxime potest. Quia præsumtum Authenticum solummodo loquitur de filia, quæ ante vigesimum quintum etatis sue annum elegit, luxuriosam

riofam vitam degere cum tamen ei pater velit
dotem, & maritum dare: & nihil loquitur, nec
verbum quidem de filia, quia nubit digno, vel
indigno: vt patet ex illis verbis: si alicui ex
parentibus volenter filie sua vel nepotii maritum
dare, & dotem secundum vires sua substantia pro
ea prestare: illa non consenserit, sed luxuriofam
vitam degere elegit. Ergo cum sit questio de
materia penalis, non est extenda illa pœ-
na exhereditationis de casu ad casum non so-
llem ob paritatem: sed nec etiam ob maiori-
tatem rationis iuxta recipiorem sententiam.
Ita Molina rō. 1. de inf. d. 176. num. 8. Fagund.
tom. 1. Decal. 1.4. cap. 3. num. 8. Sanch. 1.4. de ma-
rit. d. 2.3. num. 3. Henr. l. 11. cap. 6. n. 3. & plures
alij à Sanctis citati.

89 *Certe hanc partem longe probabiliorem esse reor: nec contrariam approbarim. Nam postquam illud Authenticum prescriptum, posse exhaeredare filiam, quae post vigescimum quintum etatis sua anum, sine patris consentu marito se colligat, mancipio tamen, &c non liber: & postquam annimerauit casus, in quibus parentes possunt filias, & filii parentes exhaeredare, statim adicunt: sed quia causa, ex quibus ingratiti liberi debent indicari in diuersis legibus dispersis & non aperiè declarata innenimur: ideo necessarium esse perspectivus, eas nominatione presenti lege comprehendere; ut prater ipsis nulli licet, ex alia lege ingratitudinis casus apponere, nisi quia in huius constitutionis serie continentur. Quibus verbis satis ius commune voluit paritatem rationis excludere aliarum causarum. Vnde cum in his non continetur casus de filia, quæ ante virginem quinque annos etatis nubit indigno: profecto prater rationem, & inris communis intentionem pœnam exhaeredationis praefati Doctores ob paritatem rationis extendunt ad filiam, quæ nubit indigno: cum re vera non sit utroque: ratio; minor enim ignominia parentum est: filiam turpem vitam agere, quam indigno nubere.*

PROBL. XVI.

Quando pater non exhiberet auitum filium, nec
filius patrem de iure communis possans, &
non possant heredes hoc allegare, ut ab
eis hereditatem adimantur.

90 **P**ater casum affigatum de filia nubente in-
digno contra parentum voluntatem; plures
casus à iure affigantur, in quibus parentes
filium, & filius parentes exheredare possit: quos
opera pretium indicare. **Q**uartuordecim itaque
casus anumero, in quibus filii, ac filie à patre,
aut matre exheredari possunt. **S**i filius vel filia
violentas manus in patrem, vel in matrem in-
iecerint. **S**i in eos verba iniuriosa iactitaverint
presertim in loco publico, vbi robore offundi
possint. **S**i contra parentum voluntatem mimos
egerint, & se histriónibus associaverint. **S**i vene-
no vitam parentum de medio fustulerint, vel
tollere tentauerint. **S**i quacumque alia via do-
losè mortem patris, aut matris procurauerint. **S**i
filius cum nonera sui vxore patris, aut cum cō-
cubina, quam pater domi habeat, aut alat, con-
cubnerit. **S**i libellum famosum obtulit Iudici
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

contra patrem, vel matrem, & eorum de-
lator exiit. Si pater vel mater carcere
detenti sunt, & filius masculus ab illis re-
quisitus, pro illis fideiis servare esse noluerit, cum
tamen bona sufficientia ad id habeat. Si filius,
vel filia prohibeant, parentes agere testamen-
tum; si enim tunc post eam prohibitionem, illud
condere portentur, in eo ipso testamento, eos pa-
terunt ob eam causam ab hereditate exclu-
dere. Si pater, aut mater in furore, vel in amen-
tiam denenerint, & filius, vel filia, illorum ne-
glexerint curationem cum possint illos curare:
tunc enim si parentes postea sanitatem mentis
resumferint, eos poterunt ab hereditate exclu-
dere. Si pater aut mater capiuitate premaurit,
& filius aut filia libertatem illorum non pro-
curauerint. Si parentes criminalibus de causis, qua-
nto sint aduersi Principiis, aut patriam aut
circum crimen haeresis, acclauerint. Si filius aut
filia fuerint haeresis criminis maculati, iam ver-
e casus sepe enuncio, in quibus est contrario pos-
sunt filii parentibus alimenta negare, secula extre-
ma necessitate, atque eos exhædere. Nam in
omnibus casibus, ob quos licitum est filii ex-
hædere parentes, licitum est etiam eis, exclusa
extrema necessitate, denegare alimenta. Possunt
itaque filii exhædere parentes: si filii venena
propinquerint, vel alio modo curauerint, eos de
medio tolli. Si pater cum filiis concubuerit ux-
ore, vel concubina domi retenta: vel mater cum
marito, vel amasio filia: si filios impediuerint, ne-
condant testamentum. Si modo aliquo filios
amente fecerint. Si eos in furorem, aut amen-
tiam conuertere non curauerint. Si a capiuitate
cum possint, liberare noluerint. Si patres fuerint
haeretici, ac Catholici filii. His premissis, qua-
sierim, num quando pater exhædere non po-
tuit filium, vel filium patrem, quia causam legitimi-
tatem exhæderationis ignorabat, vel quia sciens,
aut compos illus, commoditatem exhæderandis
non habuit, exhæderatus autem credebarunt, si
haberet: fas sit haereditibus, eam causam obiciere
filio, vel patri post mortem filii, vel patris, ea-
que in iudicio probata, auferre ab illis tanquam
indignam hereditatem?

Id non posunt hæredes. Quia in Authentico
Vi cū, de appellat cognosc præscribitur forma va- Non possunt
lida ex hæredatione: aui ē est, vt ab ipsome*id hæredato*
patre res pœnū filij : vel filio res pœnū patris: vel
ano res pœnū ne pœnū se pœnū res pœnū aui, &
similiū ascendentū res pœnū fiat inferia cau-
sa: & non dicitur, quod fiat ab hæredibus: vnde
cū haec pœna sit, non est extendenda de perfo-
nā ad personā, & de vno cauū ad alterū. Sic An-
ton. Com. *mandus*. P. Molina *to. 1. de inst. a. 176.*
m. 44. Molina de primog. l. 1. c. 1. m. 15. Fagundos. a. 1. 4
Decal. *l. 1. c. 1. m. 15.*

Id haredes possunt. Quia cum ex illius Au-
thenticis praescripto id filios respectu patris, & id haredes
pater respectu filij possit id etiam potenter häre-
des, quibus eadem aut filiis, aut patris infra com-
petit. Ita Ioan. Andri. Abbas, & aliij places, quos
citat Anton. Gomez to *governor*.

Existimo, id non posse hæredes. Quia paternum amore potuit pater dissimilare filij ingratitudinem, eique parceret: & filius reuerentia, & amo-rem intimo in patrem, illi etiam ignorceret: & ad hæredes minime declaratio voluntatis testato-ris transit. Evidenter hoc probabilitas puto, licet contrarium satis probabile esse reor.

PROBL. XVII.

Præter illas causas proximo problemate assignatas, possunt, & non possunt parentes filium. & filius parentes exheredare.

Ob alias causas æque graues pater filium, 93
Propter alia causas possunt parentes filium, & filius patrem exheredare potest, eique alimenta denegare. Quia nunquam fuit intentionis legislati:ris Authentici *VI* cum *de auctoribus* cognoscit: per illas causas ibi assignatas, excludere omnes alias in viuierum; sed tolum fuit, excludere alias contentas in lege aliqua antiquiori. Et quia omnes leges ratione innituntur: & ratio postulat, ut propter alias grauiores causas, quæ passim occurrere possunt, quibus se filii aut parentes præbeant ingratios: & magis iniuriosos in parentes, aut filios, exheredari vealent. Sic *Couar. ad cap. Raynum de test. num. 17*. *Anton. Gomez tom. I. variarum, cap. 11. num. 11*. *Molina de primog. lib. 3. ca. o. a num. 32.* *Manu. à Costa §. Et quid si tantum pater, par. 3. a num. 173. afferentes*, hanc esse communem opinionem.

Ob nullas alias causas æque graues pater filium, vel filius patrem exheredare potest. 94
Propter alias causas, ex quibus ingratii liberi debeant indicari in diversis legibus dispersis, & non averti de latratis inuenimus, quarum aliqua nec digne nobis ad ingratitudinem visa sunt: aliqua vero cum essent digne, pretermissa sunt: ideo necessarium esse perspicuum, eas nominatim presenti lege comprehendere; ut propter ipsa nulli licet, ex alia lege ingratitudinis causas apponere, nisi quæ in huic constitutionis serie continetur. Quid apertius Ita *Imola*, & alii, quos refert, ac sequitur *Gregor. Lopez ad lib. 8. tit. 6. glos. ultim.* & *noster Molina tom. I. de inst. d. 176. num. 48.* citans *Hofstienem*, & adiiciens: *Certe mihi probabilissima videtur opinio Hofstiensis, nec ab eo audeo recedere.*

Nec ego recedam. Nam primæ sententiaz fundamentum à paritate, imo & à maiestate rationis, nullius similitudinis est in rebus penalibus; non enim pœna extendenda sunt, sed limitanda ad casum, de quo agunt: ut est commune pronuntiationis. *Profe. Ad. Auctores illius sententia licet per se sunt graues, attamen nouiores cum sunt*, (ait *Fagund. tom. I. Decalog. libr. 4. cap. 5. num. 54. nostra hæren's opinioni*) *alijs post alios secuti sunt antiquiores, re non satis perpensa, & examinata.*

PROBL. XVIII.

Peccat, & non peccat mortaliter filius, qui non vult ducere à quam, quam pater præcipit, & aliam ducit æquè dignam uxorem, sine rationabili causa ducendi præter ipsiusmet voluntatem.

Mortaliter peccat. *Quia in re graui, & iusta sine causa parentem offendit.* Sic *Nauar. sum. cap. 4. n. 15.* licet præ breuitate non satis aperte. *Gutier. libr. I. qq. Canon. cap. 20.*

num. 3. Petr. Barbosa part. 4. lib. 1. ff. soluto matrimon. a num. 33. Verac. part. 3. Speculi art. 20. concl. 3. Sotus, Petr. de Soto, Menoch. & alij apud Gutierrez.

Non peccat mortaliter. *Quia nec ferni dominis, nec filii parentibus obedire de matrimonio, vel de virginitate seruanda tenentur.* 97
*Thomas ait 2.2. quas. 04. art. 5. in corp. Praet. Puè cum multi non referret parenti, ut filius aliam duceret. Sic post D. Thomam Tolet. 1. cap. 1. num. 6. *Molina de primog. lib. 2. c. 13. Corduba casu 171. Victoria §. 267. Couar. cap. 3. §. 8. Henr. I. 1. cap. 6. num. 4.**

*Vitamque sententiam satis probabilis esse reor. Ast cum *Santio libr. 4. de matrimonio. d. 23. autem satis num. 10. & alii, opinor teneri filium sub mortali petere à parentibus consilium circa vxorem duendam; non tamen teneri illud sequi. Quia in iis, quæ ad electionem status, ad proprii corporis sustentationem, & filiorum generationem spectant omnes homines sunt parentes, nec filii parentibus subiiciuntur. Però ducere vxorem indignam contraria voluntatem (iustum tunc planū) patris, mortale peccatum est: secus cum sit digna: nec enim tunc parentis iustè conqueri potest, nec tenetur filius eius iniustis querelis annuere.**

PROBL. XIX.

Filios suppositos, vel adulterinos tenet, & non tenetur mater id manifestare, ut hæreditatem legitimis restituat.

Suppono, mulierem coniugatam fixisse sibi partum filij, quem secreto ab alia sive 99
soluta sive coniugata accepit; suppono, feminam coniugatam ex adulterio filium suscepisse: & quæquierim, num teneatur mater id filio manifestare cum periculo infamie, vel vita, ut legitimam, vel maioratum legitimo fratri restituat?

Tenetur etiam cum periculo famæ, 100
id aperire filio supposito, vel adulterino. *Quia teneatur omni iure naturali, & diuino damnificantes* dim.
tenentur lœsi satisfacer: & fures res fuito acquisitas dominis restituere: *Id ad quod iure naturæ tenemur, & diuino, non est propter vitæ periculum, aut famæ iacturam, elinquentur.* Et quia si quis falso testimonium contraria aliquem innocentem in iudicio proficeret, teneretur illud in eodem iudicio retractare: non obstante quod ipse vel infamatus maneat, vel talionis pena capitali afficiatur. *Sic Sotus in 4. dist. 1. quæst. 6. ad. 4. Adrian. de rest. quæst. 1. dub. 1. Palud. in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 1. Maior. in 4. dist. 15. quæst. 13.*

*N*on tenetur, non solum cum periculo vita & famæ simul, sed nec etiam cum solo periculo vita, aut solius famæ iactura, crimen suum filio manifestare, quamvis alii filii mariti legitimis noceat. *Quia si teneretur se manifestare, esset ratione restitutiois legitimæ, quam tenetur facere vel alii filii legitimis, vel mariti hæredibus: sed in iure restitutiois hæc regula est verissima: Nunquam aliquis ad restitucionem tenetur, si maius damnum inde sibi sequatur, quam sit*

Sect. II. De Præcepto III. Problemata. 247.

sit bonum, quod ex tali restitutione aduenit personæ, cui sit restitutio. Eo enim eventu debet dominus rei iuxta regulas charitatis velle, ne res sua cum grauissimo alterius damno sibi restituatur: At bona haec temporaria sunt res modicae comparatione famæ proximi. Ceterè ne-
mo tenetur restituere pecuniam, ac res ordinis inferioris cum famæ detimento. Ita Nauar. sum. c. 16. n. 43. & 44. Gutier. l. 1. q. Canon. c. 68. n. 5. Couar. regula. Peccatum n. 3. & 50. Caet. 2. 1. q. 6. a. 6. Castro de potest. leg. panal. l. 2. c. 1. 1. Sylvest. v. Adulterum. q. 1. Henrig. l. 1. c. 21. n. 3. & alij apud ipsum.

102
Verior longè haec mihi sententia. Nam filius suppositus, vel adulterinus matri credere non tenetur affirmant, illum legitimum non esse: Ergo nec illa tenetur se manifestare: cum ea manifestatio haud sit profutura. Sicut corre-
ctio fraterna non obligat, cessante spe emen-
dationis. Nec inde speratur bonus, sed mani-
festa tantum sui ipsius infamatio. Profecto haec sententia procedit etiam in mortis articulo. Nam quando mater non est disfamata, nec in mortis articulo tenetur se manifestare filio il-
legitimo, nisi in eo calo, quo credit, se pro-
futuram ror autem poterit evenire, vt firmi-
ter hoc credat, cum filius ei credere non te-
neatur. Henrig. l. 1. c. 21. n. 3. Perpendat (ait)
hoc Confessarius, nè ultra modum compellat ma-
trem ad hanc manifestationem. Quia illa vix
tenetur hoc facere propter siem parum probabi-
lem, nec detegere crimen adultery cum magno
sui honoris detimento etiam in hora mortis. Et
Nauar. conf. 1. sit. 18. & filius Presbyter. Filius
(in quo) non tenetur credere matri dicenti sibi es-
se illegitimum; cum natus sit in figura matrimonio-
ni, & se debet revocare legitimum ex publica op-
inione, ex fauore legis. Filius, ff. qui sunt sui iuris.
& addit. Et ego si talis e' em, ita facarem. Cæ-
terum quamvis haec vera sint, tenetur tamen adultera secreto (at facere), si potest, com-
petenter absque sui manifestacione damnum filii legitimis illatum & ideo si tertiam bono-
rum partem habeat, aut bona aliunde acqui-
sta, autur ea aliis filiis legitimis relinque-
re. Henrig. citatus Nauar. sum. c. 16. & 17. n. 201.
& alij communiter. Præterea tenetur suadere filio illegitimo, vt eam Religionem ingredia-
tur, in qua professus non accedat in bonis; ut sic latenter quo ad possit, restitutionem faciat:
& hoc illi Confessarius debet iniungere. Ad hoc tamen mater non tenetur ex iustitia, sed
ex charitate, ut adnotat Henriquez. Si autem
mater se filio illegitimo manifestauerit, ad
quod (ut dixi) non tenetur, & tot virgine
conieclor, ut ille indubitate credat, se es-
se illegitimum tenetur hæreditatem, & maio-
ratum aliis restituere; tunc tamen agit, id cre-
dendo. Nauar. c. 17. n. 48. Et quidem si iam mu-
lier erat de adulterio infamata, vel suppositio-
nis, seu ficti partus, & credat se sine periculo
mortis id resulare posse, & quod maritus, &
filius illegitimus ei fidem sint habuit: tenetur,
reuelare. Quia concurrentibus hilice circum-
stantiis, nulla datur excusat onis causa. Nauar. c.
16. n. 45. Denique si illegitimum ex errore facti
pulis se legitimum possit bona fide ea bona
annis triginta: quamvis postea constet se esse il-
legitimum potest ea tuta conscientia iure præ-
scriptionis retinere: habetque ius excipiendi

contra hæredem qui bona peteret. Henrig. lib.
11. cap. 21. num. 2.

PROBL. XX.

Si legitima restituenda filio legitimimo sit il-
lustris maioratus, Regnum, Ducatus,
Comitatus: mater adulteræ, vel sup-
positi parvus rea, tenetur, & non tene-
tur, id manifestare.

103
Sæculo vita periculo cum sola famæ iactu-
ra, manifestare tenetur. Quia compa-
randa est æstimatio famæ cum debiti æstima-
tione: fama enim pecunia est compensabilis:
si valor debiti valorem famæ excedat, obli-
ganda est cognitio se adulteram manifestare.
Et quando non Regnum, Ducatus, &c. famæ
excedit valorem: Sic Couar. regul. Peccatum,
num. 6. Sotus 1. 4. de inst. q. 6. art. 6. & q. 7. a. 2. &
omnes qui dicunt, comparandam esse æstima-
tionem famæ cum æstimatione debiti, nemper
Adrian. de restit. q. 1. dub. 1. Palud. in 4. dist. 27
q. 1. a. 1. & Major. dist. 15. q. 1. & alij.

Nec cum filius famæ periculo tenetur adul-
tera, aut qui suppositus filium, se manifestare, **104**
licet maioratus, Ducatus, & Regnum admodum minimè tenetur pl.
famæ illius valorem excedat. Quia cum fama si
ordinis superioris, nullam recipit æstimationem,
aut compensationem, sicut nec vita,
Prou. 22. Melius est nomen bonus, quam diu-
tie mult. Ita Caet. 2. 1. q. 6. l. a. 2. Nauar. sum. c.
16. num. 49. Gutier. l. 1. q. Canon. cap. 38. num.
27. Fagund. tom. 1. Decal. l. 4. cap. 5. num. 15.
& alij.

Hoc ferè certum esse crediderim. Nam filij
illegitimi non tenetur matri credere se se
manifestanti vt fert communis sententia, **105**
cum esse cre-
quam edocent Gutier. citat. num. 3. Abbas ad 40.
cap. Officij. num. 4. Bartolus ad l. Filius, ff. de iis,
qui sunt sui iuris Menoch. de arbitr. l. 2. cent. 1.
casu 89. num. 17. multos citans. Nauar. cap. 27.
num. 201. Ergo nec mater tenetur se mani-
festare, nec etiam in eo casu, quo valor hæredi-
tatis famæ excedat valorem (est huiusmodi
casus deu) & ideo nec Confessarij eam in fo-
ro conscientiæ obligare poterunt ad se mani-
festandam, nisi veritas adultery tam evidens
sit, & illa de eo adeo infamata vt nulla possit
tergiuersatione celari. Hinc patet filium ille-
gitimum in figura matrimonij natum posse
sacris ordinibus initio absque alia dispensa-
tionem, etiam si mater ei contrarium affirmet.
Quia neminem fraudat, & vietur iure suo,
cum fama se, ac publico honoris tueretur.

PROBL. XXI.

Adulterer tenetur, & non tenetur legitimis amasias
filiis damnum restituere, in eo casu, quod e' e
prolem suam agnoscit. & nullam habet iroba-
bilem rationem de contrarioabitandi.

106
Cærum mihi adulterum, qui ex aliena vyo-
re filios suscepit, non teneti ad ullam re-
stitutionem, vel compensationem ag. nullam igna sinu super
pro alimento, & legitima, immo nec pro imatio-

ratu aliorum filiorum ex toro legitimo, nisi ei certo, & euidenter moraliter constet, prolem esse suam, non constare autem id moraliter certo, quando probabilem habet rationem dubitandi de contrario. Quia in dubio in materia de iustitia melior est conditio bona fide possidentis. *Lefsi. lib. 2. de iust. cap. 20. dub. 6. n. 39.* Certe tandem habet probabilem dubitanditionem, quandiu fundatur in adulterio leuitate, in finistravè fama illius: vt si cum alio etiam commisit adulterium: vel si illa quoque dubitet, an filius ex marito sit, an ex adulterio. *Henr. lib. 11. cap. 21. num. 3.* si soluta mulier cum duobus conueretur, neuter eorum tenetur credere, prolem esse suam. Imo licet Titius suam esse credit, quod de facie constet indicium; & Sempronius eam suscipiat, nutrit, dote, & ditet non tegetur Titius eam suscipere, nec Sempronio satisfacere: quando quidam ille vel sua lenitatem, vel mulieris impostura deceptus est. Quia conitat illam alium admisit: & tu non teneris adulteria, aut soluta credere tibi affterent, aut iurant prolem esse tuam. *Lefsi. 2. 1. de iust. C. 10. dub. 6. num. 39.* Sotus 1. 4. de iust. 97. art. 2. Ast si adulter, vel solitus rebus penitatis maiorem probabilitatem habet, prolem esse suam: adhuc existimo, ad nihil teneri. Quia re vera habet adhuc probabilem rationem dubitandi. *Fagund. tom. 1. Decal. 1. 4. cap. 6. num. 4.* Denique si nullam habet dubitandionem, quod proles ad eum pertineat, tenetur restituere alimenta illius a tertio anno in posterum, quamvis non fuerit suppositionem, aut imputationem alteri factam. *Dixi, A tertio anno in posterum: quia vltque ad tertium tenentur matres suis filios ales suis expensis: a triennio autem in posterum patres obligantur. Colligitur ex cap. 1. de commers. infidel. & probat Glosibi.* Iam ad præcipuam deueni difficultatem, vitrum adulter teneat damnum restituere filii legitimis in eo casu, quo prolem esse suam agnoscit, & nullam habet rationem de contrario ad dubitandi?

7. Non teneri, modo non fuerit imputacionis
se non fuit
imputationis
author. Quia adulteri vera non est causa danni
Proxima, efficax, & per se, sed est causa remo-
tia, & per accidentem, nec in adulteri patratione
intendebat, ut adulteria ea fraude vteretur, vel
suppositione, si ex adulterio illo proles trafe-
retur, nec consilium ad eam fraudem agendum
dedit; sed solum intendebat sua libidinis ex-
plore voluptam. Sic Sotus lib. 4. de inst. quest.
7. art. 2. Henr. lib. 1. cap. 21. num. 3. litter.
7. & Lefsi. libr. 1. cap. 10. dub. 6. num. 42. di-
cit, esse probabilem.

108 **T**enetur plane ad restitutionem pro expensis
educationis à triennio & ultra, & pro legitima
alii filii legitimis, & ea damnia refarcire, si vin-
tor impunis-
sionis, & habeat, vel ex tertia suorum bonorum par-
te, vel aliund in defectu matris, siue fuerit au-
thor, & suos talis impositionis, siue non fue-
rit. **Q**uia non expedit in re tam nefaria facere
adulteris ita quae excusare. **E**t quia re vera ille
adulteri causa iniusti iniusti damni fuit, & dam-
num à parte rei datum fuit iniquo modo, &
per iniuriam mariti committendo adulteri-
um cum coniugata: vnde moraliter fuit cau-
sa efficax damni: Ergo de iure naturali id tene-
tur refarcire. Ita Gutier. I. I. q. 9. Canon. cap. 32.
num. 33. Sylvest. verb. Adulterium, quæst. 5. Cor-

duba sum. quæst. 2. 1. ditto 4. Lessi. citat. à num. 42.
ad 45. Nauar. sum cap. 14. num. 48. Caiet. 2. 2. qu.
62. art. 6. ad 2. Palud. in 4. dist. 15. Angel. verb.
Adulter. §. 4.

Cum his opinor. Quia difficile mihi admittendum, hoc damnum fecutum fuisse ex adulterio. ^{Cum his huius} ¹⁰⁹ per accidens. Nam cum fraus impositionis se-^{mor.} quatur ex adulterio, & ex illo damnum: inde est, quod volens adulterium, necessariò vult fraudem, & damnum; qui autem vult per fraudem damnum alteri dare, & de facto dat: teneatur illud resarcire. Actio namque adulterij erat contraria iustitiam, & ex illa communiter loquendo oritur fraus impositionis; quare qui vult adulterium, necessariò vult impositionis effec-¹¹⁰ tum, qui ex illo communiter resultat.

CAPVT IX.

*Circamutuam Mariti, & Vxoris obli-
gationem.*

PROBL. XXII.

Tenetur, & non tenetur maritus e patria recessus secum deferre uxorem si illa cum velut comitari, in iis cassibus, in quibus ei licet, ab ea, vel inuita dimicere.

VAMVIS cohabitatio coniugum
sit de iure naturali, & diuino; (quia
non minor est obligatio cohabitati-
onis, quam reddendi debitum/permit-
titur tamen viro diu abesse iuncta vxore ex car-
sa iusta: verbi gratia, si Princeps eum ad bel-
lum conducat. Si id necessarium sit ad gubernationem domus, & rem familiarem tenuen-
dam. Quia in his ac similibus eventibus iatio-
nabiliter est vxor innita: neque enim tenetur
vir ei morem gerere cum bonorum iactura, aut
præbendo se Regi inobedientem. Nam in ipso
matrimonij contractu pollicentur sibi coniuges
mutuam operam, & ex illo tenetur vir uxori-
rem, & familiam sustentare, ac gubernare.
Sanch. lib. 9. de matrimonio. d. 4. num. 3. Quæhe-
cim autem, an in iis casibus, in quibus marito
licet recedere ab vxore etiam iuncta, teneat
secum deferre vxorem, si illum ea ve-
lit comitari?

Tenerit planè. *Quia cap. Quod super, de V-*
to, deciditur, virum in peregrinatione Tertia
Sanctæ abeuntem teneri deferre vxorem illum
volentem comitari, ac remanere nolentem.
Quod etiam habetur in l. fui. titul. 8. part. 1.
Sic nonnulli docti Iurisperiti, quibus videunt,
partem hanc ex his textibus clare probari.

Minime teneatur. Quia cum necessarii multa expensae gerenda sint ad vxoris cum viro ¹¹² Non leviter proficiem, variisque inde incommoda viro refluxant, irrationabiliter vxor erit innita: secundum textus citati cum tanto viri onere sunt expendisi quidem ratione nituntur. Ita Sancti ^{9.} de maria d. 4. n. 14. Fagudate. 1. Decal. 4. c. 7. n. 12. Ego

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata. 249.

113 *Auctoris ref. solutio.* Ego quidem existim, si vir proficiscatur statim reuefurus, aut notabilem moram facturus non vno in loco, sed in diuersis, non teneri secum vxorem adducere comitari volentem; quia id esset magno impedimento, & sumptu marito. Quare tunc vxor nolens remanere, esset irrationaliter inuita. Si vero maritus vno in loco sit diu habitatus, & illi non sint necessariae graues expensæ ad traducendam vxorem, tenebitur secum adducere. Quia tunc rationaliter vult vxor virū suum sequi: & in hoc casu textus citatos intellexerim. Potest tamen vir cum sic caput vxoris brenum aliquam profecitionem iure, & peregrinationem vovere absque illius consentiu: non tamen longam poterit, ea inuita, promittere, & exequi. Quia Deo non placent vota, quæ sunt cum alterius damno implenda; quale esset huiusmodi. Votum, quod in debiti ac cohabitationis praediuitum esset implendum. Sylvest. verb. Votum 5. quæst. 1. & omnes.

PROBL. XXIII.

Vota longæ peregrinationis coniugis sunt, & non sunt ipso iure irrita.

114 *Sunt ipso iure irrita.* Quæstierim, num vota longæ peregrinationis, vel diuina ab abstinentia emissâ ab uno coniuge, altero ignorante sunt ipso iure irrita, in modo potius valida, donec ab altero, in cuius praediuitum sunt, irritentur? Sunt quidem ipso iure irrita, ac proinde nulla indigent irritatione. Quia vovit rem sibi prohibitam, & praediuitum alteri coniungi afferentem: ac proinde facit votum vinculum iniquitatis; sicut faceret, si voveret, se minimè debitum redditum. Sic Sotus libr. 7. de iust. quæst. 3. art. 1. M^{at}th. tom. 1. sum. cap. 90. num. 7.

115 *Non sunt ipso iure irrita.* Non sunt ipso iure irrita. Quia votum longæ peregrinationis, vel abstinentia non opponit directè matrimonio, nec coniungi debito: sed est aliquod grauamen alterius coniugis; quare validum erit, & obligabitlicet tamen erit alteri coniugi ab eo dissentiri, illudque irritare. Ita Caiet. 2. 2. quæst. 88. artic. 8. Sanchez libr. 9. matrimon. d. 3. num. 8. Turrec. ad cap. sunt quedam 17. quæst. 1. num. 9. Angl. in floribus part. 2. quæst. viii. art. 7. post 9. diffic. dub. 3. concl. 1. Nauar. sum. cap. 12. num. 6. 2. Ludou. Lopez part. 1. Instruct. cap. 46. §. 1. Mulier vxor. Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. capite 7. numero 16.

116 *Refutatio auctoris.* Crediderim, huiusmodi votum licitum, ac validum esse: non posse tamen impleri, nec obligare, donec alteri coniugi sit manifestum, & ille id approbet: quare nec coniux vovens absolute, peccabit, nisi expresse intenderet se obligare contrâ alterius coniugis voluntatem: & tunc votum esset ipso iure naturæ irritum. Quia hoc vorum penderit à voluntate alterius, & licitum est vovere rem ab alterius voluntate pendente sub ea conditione, si ab altero approbetur. Sic Religiosi s^æpè vovent rem sibi prohibitam, & pendente à Superioris voluntate, quam tenentur exequi, si Superior votum approbarerit: & votum est validum, donec à

Superiore irritetur. Nec est simile de voto notandum debitum, nam illud ipso iure est irritum. Quia est directè emulsum contrâ matrimonij fidem: & est Votum de præstanta Deo re aliena: habet enim alter coniux dominium in alterius corpore quoad debitum, quod in actionibus ipsius coniugis liberis non habet.

PROBL. XXIV.

*Coniux Catholicus tenetur, & non tene-
tur admittere coniugem hereticum, si
post sententiam de heresi latam ab eo
dåneri conuerso, & velit in seculo sic
remanere.*

C^{on}ueniunt Doctores teneri coniugem Catholicum coniugem conuersum ab heresi admittere, quando ab eo ante sententiam hæresis, & indicium Ecclesie propria authoritate se separauit. Quæstio autem est, an teneatur coniux Catholicus admittere coniugem hereticum conuersum, si post sententiam hæresis ab eo recessit, & velit sic ab illo separatus in seculo remanere?

Coniux Catholicus recedens à coniuge hæretico contiuerso, post Iudicis sententiam de hæresi, non tenetur ad eum redire, siue illum admittere, si velit Religionem ingredi: tenetur autem si velit in seculo manere. Quia cap. fin. ¹¹⁷ *Tenetur si
velit in seculo
admittere, si
velit Religionem
ingredi, manere
in seculo.* ¹¹⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹¹⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹²⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹³⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁴⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁵⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁶⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁷⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁸⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ¹⁹⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁰⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²¹⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²²⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²³⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁴⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁵⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁶⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁷⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁸⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ²⁹⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁴ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁵ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁶ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁷ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁸ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³⁰⁹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³¹⁰ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³¹¹ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³¹² *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.* ³¹³ *etiam si velit
manere in se-
culo, admissio
ter coniugem
hereticum.*

250 Theologiæ Moralis Lib. XXXI

hæc est apta consequentia: Potest ad Religionem transfire: ergo non potest in sæculo remanere. Ita Monald. *Sum. tit. de disp. cultu. Angel. v. Marrimonium* 4. *Conarr. 4. Decretal. p. 2. c. 7. §. 5. n. 5. Matienzo l. 1. recopil. tit. 1. glof. 1. n. 8. Fagund. l. 1. 4. c. 8. n. 10. Castro l. 2. de insta heret. punit. c. 7. Rojas de hæret. p. 2. assy. 40. num. 23. & alij plures.*

120 *Secundam sententiam veriorem esse credebam propter textum capituli fin. de conuers. coning. attentius tam perpendens verba crediderim secundam sententiam esse probabiliorem. Nam textus non loquitur expressè de hac re, neque definit non posse coningem Catholicum in sæculo manere absque obligatione admittendi coningem hæreticum damnum de hæreti per Ecclesiæ sententian; sed tantum dicit, posse, prædicto coningue nolente, ad Religionem transfire Catholicam, si enim in pœnam coniugis damnati coheditur Catholicæ libertas transeundi ad Religionem, prout maluerit. Vnde non coarctantे diuertendi facultatem coniugis Catholicæ ad ingressum Religionis tantum: sed explicant casum Religionis, supponens, posse etiam manere in sæculo: & sic exposuit casum difficultorem, supponens tanquam verum minus difficultem. Si enim solum dicit, eximi coniugem Catholicum ab obligatione reddendi debitum: & cohabitandi cum hæretico coniugio: non inde sequeretur habere licentiam inenundi Religionem; nam ratione affinitatis amicit coniux ius exigendi debitum, ita ut alter non teneatur reddere, & tamen non inde sequitur, posse alterum ad Religionem transfire.*

PROBL. XXVI.

Post sententiam latam, qua vxor de cœtu hæretica, potest, & non potest eius vir sacris ordinibus, manens in sæculo, initiari: sicut potest, si velit, ad Religionem transfire, eam inuita, & renitente.

124 **M**inime potest. Quia Religionis ingressus expresse permittitur, & conceduntur *Minime p. cōiugi Catholicæ c. fin. de conuer. coning. ibi. Mu. 1. b. lier, que in Fide permanxit, potest, nolente viro, qui ab infidelitate revertitur, propter quam ab eo fuerat indicio Ecclesia separata, ad Religionem libere connolare. transitus vero ad sacros ordinates in sæculo manendo nullibi in iure expresse permittitur. Et quia Extrang. *Antiqua. Iohann. 2. de diuori-habetur, nulli licere ad Sacros Ordines transfire, nisi ut in sacris canonibus permittitur. At nullus est canon permittens viro Catholicæ, ut sacris Ordinibus initiatur manens in sæculo, inuita vxori post sententiam hæretis illius. Sic Angl. in florib. p. 1. de matr. q. 12. de dispari cultu a. 1. post dub. 7. diff. 1. Canendo sum. vbi de matr. c. 7. Ludou. Lopez p. 2. Instr. c. 54.**

125 **P**otest, omnino. Quia eadē est ratio de transitu ad Sacros Ordines, atque ad Religionem, *Potest omnino. n. 2. vtrōbique detur perpetuum sollemnis castitatis votum, & consequenter perpetua status mutatio. Vnde cum in iure expresse concedatur coningi Catholicæ transitus ad Religionem, inuito altero coniuge de hæreti in iudicio coniugio, & iam conuerso: consequenter etiam expresse conceditur transitus ad ordines sacros: maximè quia hoc est fauor coningis innocentis, & fauores sunt ampliandi. Ita Sanch. l. 10. de matr. d. 15. n. 2. f. Rodriguez. to. 1. sum. c. 230. n. 2. consil. 2. Vega. to. 1. sum. c. 89. casu 3. Sotus in 4. diff. 39. q. vni. a. 4. ad 3. Palati. in 4. diff. 25. q. vni. Fagund. to. 2. Decal. l. 4. c. 8. n. 13. Barbo. in rub. 2. p. n. 2. ff. soluto matrim.*

126 **H**anc sententiam probabiliorem admodum esse crediderim. Quia hæc est regula generalis: *Huc long. (nam tradunt Sylvestr. v. Diuorum. q. 17. m. 20. diff. 1. Navar. l. 3. consil. tit. de conuers. coniug. consil. 10. n. 4. Henr. l. 11. c. 8. n. 10. & l. 12. c. 5. n. 10. & Sanch. l. 10. de matr. d. 12. n. 16.) Quoties licet viro ad Religionem connolare vxori hæretica reconciliata in sæculo manente, ac renitente?*

ESCOBA
Theor. Mor.
Tom. III. IV.

ELV

PROBL. XXV.

Vi coniux Catholicus valeat perpetuè separari à coniuge hæretico conuerso: requiritur, & non requiritur specialis sententia diuorij: & sufficit, & non sufficit condemnatoria hæretis sententia.

121 **S**pecialis diuorij sententia requiritur. **N**on sufficit condemnatoria sententia hæretis, sed requiritur specialis sententia diuorij. Quia sèpè sententia hæretis fertur in occulto, nec de illius tempore publicè constat. Ergo ut constet cunctis, coniugem Catholicum iuste à coniuge hæretico conuerso seungi, necessaria erit specialis diuorij sententia. Sic Ouand. in 4. diff. 39. d. vni. propos. 13.

122 **N**on requiritur specialis diuorij sententia. **S**ufficit condemnatoria sententia hæretis, nec requiritur specialis diuorij sententia. Quia diuorum est quadam hæretis pœna: vnde eo ipso quo coniux hæreticus declaratur per indicis sententiam, simul pœna diuorij damnatur: sicut consequenter etiam damnatur pœna amissionis bonorum, & honoris. Ita Sanch. l. 10. de matr. d. 15. n. 20. Castro l. 2. de iust. hæret. punit. c. 7. Conar. 4. Decretal. p. 2. c. 7. §. 5. n. 5. Barbo. Enbri. p. 2. n. 2. & 22. Sotus in 4. diff. 39. q. vni. a. 2. ad 3. Henr. l. 11. c. 17. num. 6. Ludou. Lopez. p. 2. Instr. c. 54. Graf. p. 1. decis. l. 2. c. 84. num. 16.

123 **D**icendum existimo, minimè desiderari diuorij sententiam sed indicium Ecclesiæ requiritum nullum aliud esse, quam sententiam Iu-

Sect. II. De Precepto IV. Problemata. 251

tente; licet ei quoque Sacris Ordinibus initia-
ri in seculo manendo, nisi altiude adsit impe-
dimentum irregularitatis, bigamiae, natalis,
&c. Neque est opus, ut coniux de haeresi dam-
natus & reconciliatus ad Religionem transeat,
vel in seculo manens continentiam promittat,
ut huiusmodi transitus ad Ordines Sacros,
vel Religionem sit licitus coniugi catholico.
Quia facultas concessa catholico innocentia
nullam debet vim inferre coniugi haeretico
reconciliato.

PROBL. XXVII.

Post adulterium potest, & non potest vir
innocens Sacris Ordinibus iniciari, ini-
uita, & reclamante uxore adultera, sicut
ad Religionem potest conuolare.

127
Non potest.

Non potest. Quia in iure expressum est, ut
coniux possit ob adulterium spirituale
haeresis coniuncta in iudicio alterius coniugis,
ad Religionem conuolare, non autem ad sa-
cros Ordines, ut patet cap. fin. de conuers. coming.
Ergo idem est dicendum ob eandem rationem
de adulterio carnali. Sic Innoc. ad c. Veniens, de
conuers. coniug. & ibi Hostiens. n. 8. & 9. Ioan.
Andre. num. 4. Butri. num. 4. & hoc dicit esse tu-
tius Cardin. ibi. in fine. summa. Asten. part. 2. l.
4. sit. 1. art. 2. quest. 9. Gutier. qq. Canon. lib. 1. cap.
25. numer. 13. Graf. part. 2. decis. libr. 1. cap.
12. num. 64.

128
Potest omni-
no.

Potest omnino. Quia adultera omni iure
coniugali destruitur, unde cum eo omnino in
pœnam criminis destruitur: æque licebit vi-
ro ipsa iniuita ad Sacros Ordines, atque ad Re-
ligionem transire, ex regula illa generali,
quam num. 126. tradidimus. Ita Syluest v. Di-
uortium num. 20. Armil. ibi. num. 11. Natur. lib. 3.
conf. 1. de conuers. coming. concl. 5. Sanch. lib. 10.
de diuort. d. 11. num. 16. Sa v. Diuortium. Henr. lib.
8. cap. 8. num. 10. Sotus in 4. diff. 27. quest. 1.
art. 4. Fagund. tom. i. Decal. lib. 4. cap. 8. nu-
mer. 16. Corduba sum. quest. 138. vistor. sum.
num. 253.

129
Longe bee-
verius.

Liberum certe est viro innocentio, uxore
adultera iniuita, ad Sacros Ordines manendo
in seculo transire: sicut liberum ei est, si vo-
luerit ad Religionem commigrare, inibique
profiteri. Quia vere est, & recepta communica-
ter illa regula: Quoties licet viro ad Religio-
nem, iniuita uxore, transire: licet ei quoque
ad Sacros Ordines, manendo in seculo conuolare.
Indubius autem casibus hoc est licitum.
Primo ob adulterium spirituale haeresis, ut de-
finitum est in cap. ultim. de conuers. coming.
Secondo ob adulterium carnale propter eandem
rationem. Et quia hanc causam dimissionis ex-
prefuit Christus Dominus Mat. 5. & 9. ob
adulterium enim carnale priuatur
adulterum coniux omni iu-
ire coniugali.

**

PROBL. XXVIII.

Maritus tenetur, & non tenetur alere
uxorem, quam sine dote dixit, quan-
do illa est diues, aut pa-
ter eius.

Suppono ex seft. 1. teneri virum alere
uxorem, quam sine dote duxit promissio-
ne. Quia sibi imputare debet, quod nullam do-
tem postulauerit. Et quia tacite videtur, per
sonam uxoris pro dote accipere. Sunt enim
nonnullæ, quarum industria plus valeret, quam
copiosa doss & ad haec alimenta præstanda po-
test in utroque foro cogi. Quæsierim autem,
an maritus tenetur alere uxorem si postquam
eam sine dote duxit, dote metat, & illa neget
eum diues sit ipsa, aut parentis eius?

Tenetur quidem. Quia sibi imputare debet
maritus, nullum, de dote sibi prius constituens,
paetum iniisse: & quia re vera, indotatam
duxit. Vnde nec ipsa, nec parentes eius tenen-
tur postmodum in conscientia illi dote con-
stituere. Sic Molina tom. 2. de inst. d. 425. Surdus
de alim. tit. 7. quest. 19. num. 1. & alij citati à
Sanctio lib. 6. de mar. d. 5. num. 8.

Non tenetur vir alere uxorem, quam sine
dote duxit, si ipsa sit diues, & nolit dote
constituere. Quia dum mulier diues absque do-
tes promissione ducitur, videtur tacite elicere
actum de dote constituenda; quare dum dote
tacite promissa non soluitur, iustam causam
vir habet ei alimenta denegandi: nunquam
enim assolent viri mulieres diuites dicere, nec
tanto studio eas inquirunt, ac sollicitant, nisi
sub tacita dote intentione, quam præsumitur
mulier promittere, dum aliquem in maritum
acceptat. Ita Sanchez lib. 9. de mar. d. 5. num.
9. & lib. 1. d. 5. 9. num. 4. & d. 60. num. 1. multos
vbique citans. Fagund. tom. 2. lib. 4. cap. 9. num. 4.
& apud ipsum Baldus, Iafon, Lopus.

Hoc verius mihi; Adiicio autem quando non
ipsa mulier, sed pater eius diues esset, dote
que filia constituere nollet: tum maritum ad-
stringi eam alere. Quia dote in paetum non
deduxit. Molina 10. 2. de inst. d. 145. & alij com-
muniter. Hac autem intelligi, si maritus di-
ues sit, & possit nam pauper non tenetur uxo-
rem alere, sicut non tenetur filios; nemo
enim ad impossibile obligari potest. Imo
quamvis proprium sit viri uxorem, filios, &
familiam sustentare, & laborare teneatur,
ut illis alimenta præstet, & mortifere peccet,
nisi id efficiat: ut optimè docet Toler. lib. 5.
cap. 2. tamen si uxor diues sit, & maritus pau-
per, & ignarus adest, ut industria non
habeat ad vitam alendam: tenetur uxor viro
ac filiis, familiæque alimenta præstare.

1. si cum dote 23. & si maritus, ff. o-
luto matrim. Surd. de alim.
tit. 1. quest. 36. nu-
mer. 6. & 7.

**

PROBL.

PROBL. XXIX.

Quando mortuo viro, nulla se petunt vi-
ni bona, vxor vidua tenetur, & non te-
netur ex bonis suis dotalibus, & arrhis
soluere debita à viro suo contracta ad
ipsum, & familiar alendam: verbi
gratia, ad soluendum famulorum mer-
cedem, domus locationem vestes, &
cibaria.

contractum cum creditoribus iniit, nec quid-
quam ab illis accepit. Ita Molina tom. 2. de iust.
d. 4. 35. Gomez Arias libr. 49. Tauri, num. 7. Ma-
np. tom. 1. sum. cap. 100. num. 8. Sanch. libr. 9. de
matrimon. d. 4. num. 39.

Ego quidem hanc sententiam probabiliter
dicens: iudico primam esse probabiliorem. Nec ¹³⁶ Primam
meum Thomam Santium andeo sectari, cre-¹³⁶ sentiam
dens ex eius sententia non parva incommoda
posse obuenire. Inde enim mariti occasionem
sumerent splendide vietitandi, & alendi vxores
ex alieno mutuo: si potea ille ad solutionem
non tenerentur in illorum defecum.

PROBL. XXX.

Vxor non plus insumens de bonis à marito
per usurias acquisitis, quam quod ad con-
gruam sustentationem sufficeret iuxta
personam propriam qualitatem tenetur pa-
stora, & non tenetur de suis bonis satis-
facere iis, quibus maritus per usurias
damnum egit, si ipse nihil habuit, ven-
de solueret.

Non tenetur. Quia non minus debitor est
vir vxoris sive talis sustentationis, quam ex ¹³⁷ Non ten-
teris creditoribus, & alioquin mulier semper
preferatur aliis creditoribus mariti, & debitum
mulieris aliorum creditorum debito. Sic Molina
tom. 2. de iust. d. 350. Nauar. sum. cap.
17. num. 268. Sanch. lib. 9. de matrimon. d. 4. num.
mer. 30.

Tenetur omnino. Quia totum id expensum
est à viro in vxoris vilitatem, & inde illa fa-¹³⁸ Tenetur
cta est ditor. Quoniam tantum debet insu-
mire ex proprio nisi ex alieno, à marito alere-
tur: quare velit nolit ad id tenebitur. Ita Fa-
gund. tom. 2. Decalog. libr. 4. cap. 9. num. 13. Et
hoc consequenter debent fateri. Gama ¹³⁹ part. 1.
decis. 366. Barboza 1. si constante 25. num. 52. ff. soluto
matrimon. Surdus de alimento. priuile. 48. num.
mer. 5.

Minime tenetur. Quia vxor non teneretur
ad ea debita à viro paupere contracta pro suis
alimentis, si facultates viri successu temporis
augerentur: Ergo non tenetur, quando vir
est pauper, & non habet, vnde soluat; nam si
ratione paupertatis mariti teneretur, postea re-
deunte viro ad meliorem fortunam non resur-
geret ea obligatio; si enim paupertate viri ex-
tingueretur obligatio illa, profecto auctis eius
fortunis non reuinisceret; obligatio tamenque fe-
mel extincta, non reuiniscit. 1. Cum ex causa.
Codic. de remis. pignor. Et quia si Antonius ut
filius creditoribus Petro, ac Ioanni satisfaciatur,
et alienum accipiat existimans se posse illud
in futurum soluere: si postea non possit, nullus
dicitur. Petrum ac Ioannem, quies eo mutuo po-
steriori factum est, eo quod totum illud in
illorum vilitatem fuerit conuersum, teneri
cam pecuniam soluere posterioribus creditoribus:
nec etiam dicit, hos posteriores actionem
habere contrá Petrum, & Ioannem; quia hi
postiores nullum contractum cum illis inie-
runt, nec illi ab his quicquam accepere. Haud
secus quamvis maritus mutuam pecuniam con-
flet, ad alendam vxorem, ac familiam, & ea pe-
cunia in vxori conuersa sit vilitatem: non re-
nebitur vxor ad illius solutionem; quia nullum

profecit Santij ac Molinæ sententiam in-
tellexerim, quando matrimonium celebratum
fuit per contractum dotis, & arrharum, & sub
ea conditione, vt mulier soluto matrimonio,¹³⁹ sententia
extraheret suam dotem integrum, & arrhas.
Quia tunc ille tenebatur alere vxorem ex fru-
ctibus dotis, & ex bonis propriis, salua semper
vxoris dote, & arrhis. Nam si per contractum
mediatatis bonorum matrimonium fuit cele-
bratum, non sic res habet: sed sumptum om-
nium quos vir facit, dimidium pertinet ad
vxorem, vnde tenebitur illa in sententia, illo-
rum, si consumptis omnibus bonis dotalibus,
mariti, & vxoris debita remaneant post vi-
obitum, ex suis bonis paraphernalibus vel alium
de soluto matrimonio hæreditabiles acquisitis di-
midium debiti soluere creditoribus pro se à vi-
ro alenda contracti. At in mea sententia, si que
bona paraphernalia constante matrimonio ha-
bebat, totum debitum tenetur soluere, quia to-
tum insumptum est in illius sustentatione, vt
suppono:

ESCORI
Theos Mor
Tom. III. IV

LV

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata. 253

suppono: & tantundem illa insumptura erat ex ipsis, nisi ex debita (seu usuris) ratum à marito ad effectum illam alendi contractam aleretur. Et idem dixerim, si post mortem vi-
ri, & soluto matrimonio aliqua bona ex hæ-
reditate acquisiuit; nam eadem debita erat
illa contractura ad sui sustentationem.

sunt proximæ; nec illis negandum, quod infida-
libus in extrema necessitate contractis abne-
gari non potest.

PROBL. XXXI.

*Maritus tenetur, & non tenetur
uxori adultere alimenta
impertire.*

140
Teneretur qui-
dam.

Tenetur quidem, etiam facta torti separa-
tione. Quia non definit esse vxor. Licet
enim ob adulterium possit vir impunis vxo-
rem occidere propria auctoritate, si in cri-
mine deprehendat, attamen illicite occidit,
& mortificere peccat. Vnde si occidendo delin-
quit in adulterio deprehensam, etiam pecca-
bit lethaliter, ei alimenta denegando, cum
alimenta dentur ad alendam vitam, & eorum
negatio est quædam sublatio vita. Sic Iuli.
Clarus libr. 5. receptar. §. Adulterium. vers. fa-
cta autem. Anton. Gabr. tom. 1. commun. opin-
ion. lib. 1. fol. 21. vers. Adulteram vxorem.
Alij docent, vxorem eieclam à viro ob adulte-
rium occultum alendam adhuc esse: secus si
eam eiciat ob adulterium notorium. Quia in
priori casu non priuatur vxor iure in virum,
nec alimentis, nisi secuta sententia, nec po-
test à viro domo expelli, nec vir ob eaduierter-
re, & separari. Sic Rosel. verb. *Dinorium*, nu-
mer. 11. *Angél. verb. Dos.* num 20. *Arnil. ibi,*
num. 18. *Taiae. q. 11. n. 11. Sylvest. ibid. q. 14. di-
lio 9. & alij ex Iuris peritis.*

141
Non tenetur.

Minime tenetur. Quia sicut vir conscius
adulterij vxoris, & de illo moraliter certus,
negare ei potest consilium, & cohabitatio-
nem: ita & alimenta poterit abnegare. Quia
omni iure maritali priuata sententia. Nam
Christus Dominus *Mat. 5. & 19.* permittit
viris dimittere vxores ob adulterij causam, &
non requirit publicum, aut notorium adulte-
rium, sufficit ergo vt vir possit ab vxore dimer-
tere, quod adulterium sit certum; licet occul-
tum. Ita Sanchez *l. 10. de marr. d. 8. n. 25. Sotus*
in 4. d. 36. q. 2n. a. 4. Manu. 10. 1. sum. c. 240.
*n. 2. Fagund. to. 1. Decal. l. 4. c. 9. n. 2. Barth. à Le-
def. de marr. dub. 67.*

142
Hoc vniq. te-
nendum ex-
fimmo.

Non possum non mirari, primam senten-
tiam à viris admodum doctis vñam fuisse pro-
babilem tam debili fundamento hærente. Quia
Christus Dominus permisit dimissionem vxo-
rum, & separationem à toro ob eorum adulte-
rium: non autem eorum occisionem, & conse-
quenter permisit alimentorum negationem;
quia hæc non debetur vxoribus nisi dum ob-
sequio suorum virorum adiunt. Et quamvis
alimentorum negatio sit quædam sublatio vi-
tae: attamen id est latomodo, non prese, ac per-
se loquendo. Et quidem per huiusmodi alimen-
torum negationem non intelligi hæc
ad vitæ necessaria affirmo. Nam si vxores in
extrema sunt necessitate, non possunt mariti
adulteris alimenta negare: enim debetur licet
proximo, etiam illis debentur; quia adhuc
Eccles. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

*Maritus tenetur, & non tenetur uxorem
alere, dum eam in osculis, & amplexibus
cum alio deprehendit.*

Non solum non tenetur vir uxorem adul-
teram alere; sed nec etiam cum eam ¹⁴³ Non tenetur
in foliis osculis, & amplexibus deprehendit.
Quia sicut ob hac vxor dote priuatur, ita &
alimentis. Sic *Lara l. si quis à liberis, & si quis ex*
bis, n. 77. ff. de liber. agnoscend. Surdus de alimento.
it. 7. quest. 16. num. 35.

Tenetur plane. Quia sicut non est verum,
eam tunc priuari dote, vt optimè ostendit ¹⁴⁴ *Tenetur pro-*
tius l. 10. de marr. d. 4. n. 12. ita nec alimentis po-
test priuari. Ita ipse *Sanch. ibi, d. 8. n. 27.* fatus,
oscula & amplexus non esse sufficientem causam
dimissionis, cum Christus solum permittat, &
concedat viris licentiam ad vxores dimittendas
ob adulterium. Ergo si dimittere non possint
ob oscula & amplexus, nec eis poterunt alime-
ta denegare. *Fagund. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 25.*

Hoc quidem certum esse crediderim. Quia
vxor solummodo priuari licet potest ob adul-
terium quando est certum: ¹⁴⁵ *H. c. certum*
tertium *de* *certus* *in* *adulterio* *at* *oscula, & ample-*
xus *non* *est* *adulterium, nec dispositio proxima*
ad illud, sed remota; neque est certum qua
admittit oscula, & amplexus adulteriū cōmisſe.

PROBL. XXXII.

*Vir debet, & non debet alimenta vxoris
adulteriū impertire, si à principio ipse cau-
sam dedit adulterio eam domo iniuste
pellendo, vnde illa fuit in adulterium
lapsa.*

Debet ei præstare alimenta. Quia viri cul-
pa in adulteriam lapsa fuit. Sic *Lupus 27-
br. de donat. inter virum & uxor. §. 20. n. 4. & 5. §. mena pra-*
6. 4. n. 3. Couar. alios citatis 4. Decret. p. 2. c. 7. §. 5. flare.
n. 1. Ludou. Lopez p. 1. Instr. vbi de marr. c. 5. 4.
Cifuentes l. 81. T. aut. limitat. 4. afflens, quando
*vir iniuste expulit vxorem, si illa postea forti-
cata est, ei debere alimenta; quia viri culpa in*
adulterium lapsa fuit. Idem docet Couarnuias,
*quando ob viri iniustiam ab eius confortio su-
git, & post fugam adulterio inficitur.*

Non debet necessario vir in eo casu alime-
nta vxori impertire. Quia expulso iniusta ¹⁴⁶ *Non debet*
minime excusat vxoris adulterium, nec ipsi imput-
atur maritus nisi tanquam cause remota. Ita
Sanchez libr. 10. de matrimon. d. 8. numer. 26.
Fagund. tom. 1. Decal. libr. 4. cap. 9. numer. 29.
& alij apud Santiū.

Primam sententiam falsam esse indico, secu-
dam autem vñicē veram: intelligo eam tam
nisi maritus eo fine expelleret vxorem, vt mīhi vñicē
adulterium ipsa committeret; tunc enim sicut
adultera non posset dote priuari, ita nec alime-
ntis. Nam in adulterio saltē tacite consentit
maritus, si autem eo fine vxorem domo non ex-
pulit.

pulit, aut fœnitias expressit: nec in foro extero
vxor à pena adulterij excusatur, vel amissio
doris propter famis necessitatem aut
propter paupertatem: fecus si eo hæc tende-
rent; ut ipsa adulterium perpetraret Sanch.
l. 1. o. d. 5. num. 6. & 10. Farinac en praxi cri-
min. q. 14. n. 15. & alij.

PROBL. XXXIV.

Si dos promissa integrè non soluatur: tene-
tur, & non tenetur maritus
vroxem alere, pro rata
accepta dosis.

149
Cetera suppo-
no.

Maritus tenetur alere integrè vroxem ex
tota dote soluta. Negatur à nemine. Ob
dotem promissam non solutam non tenetur
maritus vroxem ex suo præstare alimenta. Quia
dos quasi in pretium datur, ut eius fructibus te-
neatur vir onera matrimonij sustinere, vroxem
que alere. Hoc tamen intelligendum, quan-
do promittens dotem est in mora soluendi;
nam si tempus aliquod concessum sit à viro ad
dotem soluendam, nondum aduentante tem-
pore, alere eam tenetur. Quia concessa ea di-
lagatione, tacitè ad id se obligavit: adueniente au-
tem, non tenetur. Sanch. 1.8. de matr. d. 5. n. 1.
Angel. v. Dos. n. 9. Sylvest. ibi, q. 10. Molina to.
2. de iust. d. 42. 5. Sa v. Dos. §. acceptam sine dote.
Sed quid, si adueniente tempore solutionis dos
promissa integrè non soluatur, sed pars solu-
mōdō: tenetur ne maritus vroxem alere? fal-
tem pro rata accepti?

150
Non tenetur.
Non tenetur. Quia dum dos sibi integra
non soluatur, contractus init, fides non seruatur;
vnde nec ipsi tenetur seruare fidem in con-
tractu matrimonij tacitè promissam eam alèdi.
Sic Lopus ad c. Per vestras, de donat. inter virum
& vrox. notab. 3. n. 2. & alij plures, quos citat, sed
non plene sequitur Surdus de aliment. tit. 7. q.
17. n. 3.

151
Tenetur, pla-
to.
Tenetur maritus ad partem alimentorum
pro rata soluta doris. Quia eadem è stratio par-
tis ad partem ac totius ad totum, l. Quo re tota,
ff. de rei vindicat. Vnde sicut tota dote recepta,
tenetur ad sustentationem totalem: ita recepta
parte ad partiale sustentationem in impientiam
tenebitur. Ita Sanch. 1.9. de matr. d. 5. n. 3.
Fagund. 10. 2. l. 4. c. 10. n. 3. Surdus citat.

152
Hanc partem
stat, quod non sit ipsi seruata fides, vt ipsam
puto esse vro-
xiorem.
Hanc partem veriorem esse reor. Neque ob-
stat, quod non sit ipsi seruata fides, vt ipsam
etiam maritus non seruit; nam vbi primum illa
partem doris acceptauit, tacitè, velit, nolit,
le præstanti alimenti obligauit ad partem.

PROBL. XXXV.

Maritus tenetur, & non tenetur, vroxem
alere, quando parentes dotem dolosè,
minimè soluturi, promiserunt.

153
Cetera pre-
missa.

Certa præmitto, si extraneus promisit dotem
& nō soluit, nec vnde soluat habeat, mari-
tus non tenetur vroxem alere: si autem ipsa vrox
aut parentes vroxis dotem promiserunt, eam

alere tenetur. Ratio discriminis est, quia vrox,
eiusque pater gaudet præilegio, vt conuenit
non possint pro dote soluenda ultra quam fa-
cere possint, & sibi impuner maritus, qui fide-
iustores non adscinuit. Barbofa l. Matrit. 13. n.
57. ff. soluto matrimonio. At si dolosè promis-
erunt, quæsi fieri, an teneatur maritus vroxem
indotata alere?

Non tenetur. Quia fraus & dolus non de-
bet suis authoribus patrocinari: Et quia quan-
do dolosè promiserunt, parente præilegio illo, vt
conuenit non possint. Sic Sanch. 1.9. de mar.
d. 5. n. 5. Surdus de aliment. tit. 7. q. 17. n. 27. 30.
& alij.

Tenetur quidem. Quia vrox indotata seruit
marito, & in obsequio illius est. Ergo si non tenetur vrox
vnde, debet tamen eam uti famulam ale-
re. Ita Abbas corf. 85. numer. 2. & 3. volum.
2. Anch. ad c. Per vestras, de donation. in-
ter virum & vrox. numer. 14. Ioan. Lupus
ibi, notab. 3. §. 1. numer. 1. & alij, quos re-
fert Surdus de aliment. tit. 7. quest. 17. n. 38.

Primæ sententiæ adhæreo, fundamentum
secundæ infirmum esse indicans. Quia vrox
duo tenetur præstare viro propter sustentationem,
dotem, & obsequium: quare alèto
deficiente, non tenetur maritus eam alere.
Certe dote non soluta, non tenetur maritus
vroxem alere, non tamen ob id potest domo
expelli. Vnde colligitur non cogi ipsum ad
eam alendam, eo quod illa in obsequio eius
sit: sed quam non potest domo pellere, quam
sibi obsequenter experitur, quomodo non
lubens alimentodonabit?

PROBL. XXXVI.

Quando vir non tenetur vroxem alere ob
promissam dotem non solutam: potest
& non potest eam non traducere,
traducere, traducere, tamque domo
expellere.

Potest vir eam non traducere, & traducere
domo pellere. Quia vir sine dote non tenet
onera matrimonij sustinere. Potest ergo
vir dote promissa, & non soluta vroxem non
traducere, & illam domo pellere, ne ex suo co-
gatur onera sustinere. Et quia omnia iura fa-
cuent decepti: & indigne sunt decipientes omni
fauore. Quamobrem cum vir deceptus sit,
illi potius quam mulieri est fauendum. Et hoc
verum est, siue dos promissa sit ab extraneo, si-
ue ab ipsa vrox, vel à patre illius. Quia expul-
sio haec aut non receptio non permittitur viro
propter vroxis culpan, sed ne vir cogatur
onera matrimonij ex suo sustinere. Sic Anch. ad c. Per vestras, de donat. inter virum & vrox.
numer. decimo tertio. Alexand. de Nebo ibi
nume. 3. Lupus ibi, notab. 3. & alij apud Santium
citandum.

Non potest vir eam non traducere, ne
traducere expellere. Quia dote promissam solui,
aut non solui, nihil ad ius coabitandi attinet:
iis enim coabitandi non oritur ex solutione
dotis, sed ex intrinseca natura ipsius contractus
matrimonij, & ex lege naturali & divina
Erunt.

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata. 255

*Erunt duo in carne una: sicut & obligatio reddendi debitum coningale non oritur ex solutio
tione dotis, sed ex ipsa contracitu matrimonij
natura: Ergo sicut non solutio dotis haud exi
mit virum à redditione debiti, ut latè proba
Sanch. l. 9. de matr. d. 4. num. 2. Ita non eximet
ab obligatione cohabitationis. Ita ipse Sanch.
d. 5. num. 17. & 18. Fagund. tom. 2. Decal. l. 4. cap.
10. num. 16.*

159

Hanc partem probabiliorem esse existimo. Quia praecipius finis cohabitationis non est, vt vxor a viro alatur, ad quod dos constitutur: sed vt mutua sibi obsequia coniuges praestent ad prolixi generationem, & commodam eius educationem: sed hic finis non cessat, donec non soluta: ergo non cessabit traductio, ac retentionis vxoris obligatio. Itaque tenetur vir vxorem traducere, eamque non expellere nam Christus Dominus prohibuit vxorem dimitti, excepta fornicationis causa: non tenetur autem canaglare, quia dos promissa soluta non est, quia quidem ad vxoris alimenta affloret affixari. Addiderim, nec Iudicis autoritate posse vxorem ob hanc causam expelli. Quia haec non est sufficiens expulsiōis causa, nec à iure Canonico annumeratur. *Porro de diuiniis.*

PROBL. XXXVII.

Socer non soluis genero totum dotis pro-
missa capitale, sed partem illius: Tene-
tur gener, & non tenetur minuere de
perceptione fructuum rei oppignorate
aliquid pro rata.

160

Petrus (v.gr.) dedit filiam suam in vxorem Antonio, promissis pro dote mille aureis, tradit ei fundum in pignus: Potest Antonius licet percipere fructus praedij oppignorari, quamdiu ei dos integra non solutur: idque quamvis ratione temporis fructus excedant partem reliquam capitalis dos. Quia definitum est exprefle in c. *Salubriter, de usuris.* ibi. *Sane generum ad fructus possessorum, quia sibi a ficeri sunt pro numerata dote pignori obligatae, computandos in fortem, non credimus compellendum: cum frequenter dos fructus non sufficiat ad onera matrimonij portanda. Quod si fructus successui temporis capitale dos excedant, adhuc potest gener eos percipere, quamdiu capitale non solutur. Quia si vno cumulo solutur capitale, res tam fructifera emeretur, quam fructifera est res op-pignorata, & fortasse magis: esti non emeretur, cogeretur gener, aliunde ex suo onera matrimonij subire: unde semper ratione damni emergentis gener posset fructus percipere, licet temporis successui capitale excederet. *Natur. sam. c. 17. n. 213; Ludon. Lopez. p. 2. 1/nstr. c. 60. Cour. l. 3. variar. c. 1. sed quid si ficer non soluat totum capitale, soluat verò partem illius: tenetum ne tunc gener aliquid de perceptione fructuum oppignorati fundus pro rata imminuere?**

161
Minimè te-
mper.

Minime tenetur. Quia privilegium est dotis, ut dum integra non solvitur, praefati fru-
percipiantur. Sic Lopus ad cap. Per vesuras de
donat. inter virum & uxor. notab. 3. num. 2. &
plures citati a Surdo de alimento. tit. 7. q. 17. m. 3.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

Et hanc partem necessario debent tueri cur
his omnes alij, qui affirmant, non teneri vi
rum vxoretur alicet, nec in totum, nec in par
tem, quamduo dos integra sibi non solutum
Quia contraictus fides sibi non seruatur soluen
do totam, dorem promissam praefixo tempore.
Quamobrem nec ipse tenebitur aliquid de
fru' sibus prædiij oppingorati minuere.

163
Tenuer. 162
Tenet equidem de fructibus fundi mi-
nere tantum, quantum accrescit sibi ex ca-
pitali dotis soluta pro rata. Quia eadem est
ratio de toto ad totum, atque de parte ad
partem. *Qua de tota, ff. de rei vindicat.* Vnde
sicut tota dote recepta, tenetur gener resti-
tuere totos fructus fundi, (imo & ipsum fun-
dum) si ulterius percipiat: ita recepta parte
dotis tenerus restituere, ac minuere partem
fructuum illius agri pro rata respondentem
parti dotis soluta. Ita Sanch. l. 9. de matr. d. 5. n.
3. *Surdus citatus, Fagund. tom. 2. l. 4. cap. 10. n. 4.*
& alii apud Surdum.

Hac ²⁰³ veteri opinio. Quia soluta parte do- Hac veteri
opinio.
tis debite censetur locer illam solvens, ea in-
tentione soluisse, ut tantum diminuatur pro-
rata ex fructibus, quos ex fundo gener per-
cipiebat: nam id poterat, quando partem
dotis soluit, iustè in paectum deducere. Vnde ta-
cè soluisse censetur salvo suo iure diminutio-
nis fructuum illorum, ne plus lädatur, quam
oportet. Ex qua resolutione tria infero corolla-
ria. Primum, posse maritum, quamvis non
sit gener eius, qui tale pignus dedit, fructus
percipere, cum admonitione, non computa-
tandi eos cum promissa dote, quamvis illam
excedant temporis successu, nisi contrarium
in dotis contracta exprimatur. Secundum,
posse maritum pacisci cum eo, qui dotem sibi
promisit, & non soluit, ut quantum non solu-
erit, pendat sibi in singulos annos tantum,
quantum aliquis mediocriter industrius ex
illa dote ipsa salua, lucraretur. Natura. *sum. cap.*
17. mmm. 213. Abbas cap. salubriter, de usq.
Sotus 1.6. de ins. quest. 1. art. 2. fentium, iustè
Iernari posse statuta terrarum præscribentia,
*ut qui dotem promittit, quoad soluat, cer-
tum quid in singulos annos pendat. Ludou. Lo-*
pez. 1. inscr. c. 60.

PROBL. XXXVIII.

*Vxor nobilis tenetur, & non tenetur
præstare marito quacumque vilia ob-
sequia, ex iustitia, & vi contractus
matrimonii, si licita sint.*

T **E**netur omnino licet sit nobilissima. **Q**uiā **164**
non debet esse conditio creditoris peior **T**enetur et
ob creditoris nobilitatem, nō aliter sit. **I**ure nō.
cautum: sed ex iuris dispositione **T**enetur vxor
obsequia praestare viro cum ipsis sit subditata.
Sed si vir ex lana, ff. de. donat. inter virum &
vxor. cap. **H**ac **i**mago, & cap. **E**st ordo 3. q. 5.
vbi praescribitur, mulierem esse viro subditam
& penē eius famulam: Ergo licet vxor sit no-
bilis admodum at quāque ministeria tenuerit,
cum in iure vxor nobilis nō excipiatur. Et quia
vir tanquam caput mulieris in omnibus eam

256 Theologiæ Moralis Lib. XXXI.

potest diligere, & omnia ei præcipere obsequia, modicōn sīt peccato obnoxia iuxta illud Gen. 3. sub viri potestate est. & ipse dominabitur cui. Si ergo est dominus, illa est quasi serua: serua autem in omnibus licet, quāvis viibus domino tenetur obediens. Et quia ab initio contractus matrimonij inerat conditio nobilitatis vxori: & tamē voluit matrimoniu contrahere cū viro etiā ignobilis: Ergo neq; viro ignobilis eā nō excusat ab his obsequiis: eo enim quod se ad coniugium obligavit, consequenter ad hanc adfringit obsequia. Sic Pinellus de bonis maternis lib. 1. part. 3. num. 61. Barbati. in addit. ad Baldum. l. si vxorem C. de condit. insertis. Ioan. Andr. ad cap. Lit. cas. numer. 9. Argel. v. Vxor. num. 2. Et Tirael. de nobilit. cap. 20. num. 95. ait hanc sententiam fortasse esse veriorem.

¹⁶⁵ Non tenetur ^{Non tenetur} via præstanta marito: sed ad ea solum, quia illius dignitatem, ac nobilitatem non dederat. Quia lege interdum lana ff. de oper. liber. dicitur: *Sic si liberta, quæ operas promisit, ad eam dignitatem perueniat, ut inconveniens sit præstare patrono operas ipso iure hoc interdicunt.* Et quia vxor non est serua, nec famula; sed socia, & coadiutrix; opera autem vilia ad domus servitium attingentia famulæ propria sunt, ac serua, vt per se patet. Ita Abbas, Baldus, Decius, Lupus, Cynus, Salicetus, Guillelmus, quos citat, & sequitur Fagund. tom. 2. lib. 4. cap. 12. num. 4. Rosel. v. Vxor. num. 7. Syluest. ibi; questi. 2. Suarez jurisconsult. lib. 9. tit. Delos pleitos, l. 1. n. 1. Sanchez 10. 1. de mar. l. 6. d. 9. num. 24.

¹⁶⁶ Longe probabilior est hanc puram sententiam. Probabiliter primam sententiam esse reor, secundā autē longe probabiliorē. Vnde vxor nobilis nō tenetur pedes mariti diluere, cibos condire, domum verrere, tergere, fricare, & alia vilia, ac seruilia id generis obsequia exercere. Attamen si coniuges ita inopē essent, vt famulam conducere non possent, tunc nobilis vxor teneretur ea opera præstare: imo quamvis minime teneretur, ipsa nobilitas eam ad huiusmodi præstanta obsequia in mariti obsequium inclinaret.

PROBL. XXXIX.

Vi uxori tenetur virum sequi alio domicilium mutantem, necessarium est, & non est necessarium, ut detur causa mutandi illud.

¹⁶⁷ Certeum est, teneri vxorem virum sequi ^{Cetera suppono.} domicilium alio mutantem; nisi matrimonium ab initio contractum fuerit sub onere, seu pacto non mutandi illud; vel nisi post partem appositum, & matrimonium contractum noua causa mutandi domicilium adueniat: nēpē quia cœli temperies minus salubris sit, noxiique & taliter valetudini coniugis, vel proli generationi, aut procreationi filiorum: vel si in eo oppido capitales inimicitiae contrahantur; ut enim ipreto pacto etiam si iuramento firmatum fuerit, possunt alio commigrare. Non tenetur autem virum sequi, si ei salutis anima sequatur detrimentum: v. gr. virum Anglicum comitati ad terras hæreticorum proficiscienter. Quæcum verò, num ut

vxor virum alias sequi teneatur, requiratur, ut detur causa necessaria domicilium mutandi?

Necessarium est, ut cœla adhuc huiusmodi. Quia durum esset, velle obligare vxorem ad sequi: n. dum maritum, sine cœla volentem alio domicilium mutare. Sic Alex. de Neu. cap. De illis, de sponsalib. num. 11. & cap. 1. num. 7.

Non est necessarium, ut adhuc cœla, sed ¹⁶⁹ tenetur vxor maritum sequi alio transferentem ^{N. n. 11.} domicilium, modo non detur in transmutatione in honestas. Quia alias nulla esset distinctione inter virum & vxorem, quod est absurdum; nam vir est caput, vxor loca illius, & adiutrix, immo membrum capitatis: Oportet ergo ut detur aliqua distinctione inter virum & vxorem, quod obligationem comitandi, ac sequendi illum; ea autem est, ut vir teneatur vxorem sequi, quando vult mutare domicilium ex cœla: vxor verò semper teneatur sequi virum, siue detur, siue non detur cœla domicilium mutandūmodo tamen in tali mutatione non detur in honestas, aut turpitudine. Ita Glos. ad c. 1. de coniuge lepro. v. sequatur. Hostiens. ibi, ad ver. sequatur. Innocent. vni. Anton. num. 11. Anch. num. 6. Abbas ad cap. De illis, num. 4. de sponsalib. v. v. 1. num. 3. Angel. v. vxo. n. 9. Syluest. ibi, q. 8. T. Tabie. quo est. n. 3. Glos. ad c. cona quoque, v. sequitur 13. q. 2.

Communis sententia hac est. Vnde ait ¹⁷⁰ teneri vxorem virum mutantem, domicilium pro libito, sequi, nisi ex cœla tui mutaret. ^{Vnde hoc sit} Nec hoc durum debet videri, cum maritus sit caput ad quod gubernatio dominus spektat illa non sit. Igitur in hoc consistit differentia inter virum & vxorem quod obligationem comitandi, ut cum vir sit caput, possit libere eligere locum, vbi figendum sit domicilium, & vxor teneatur illum sequi, siue detur causa mutandi illud, siue non: vxor verò non possit illum eligere, nec vir teneatur illum sequi, nisi cum compulsa necessitate, illud mutat; & obligatio reddendi debitum compellit vxorem ad secundum virum, compellit etiā virum ad secundam vxorem ex cœla iusta.

PROBL. XL.

Vir tenetur, & non tenetur vxorem, quam dotatam duxit, alere, si ob uxoris culpam heresim publicata fuit, si etiam ad suum admiserit consortium, siue non admiserit.

¹⁷¹ M ^{Tenetur ad} artus catholicus tenetur alere vxorem de hæresi damnata, & cuius dos ob hæresim publicata fuit, si eam ad suum confortum admisit, si verò non admisit, minimè tenetur. Quia in defectum dotis, & patrimonij tenetur vir alere vxorem propter debitum coniugale. Et quia inhumanum esset negare alimenta ei, quam ad suum obsequium admisit. Et quia maritus tenetur alere vxorem indotatam: & in hoc casu perinde est, ac si sine dote duceret. Sic Abbas consil. 85. n. 4. Vol. 2. Lupus c. Per vestras. de donis. inter virum & vxor. notab. 3. §. 1. & 1. Gomez lib. 7. 8. T. Ami. n. 6. Simancas de catholic. instit. tit. 16. n. 19. Surdus de aliment. tit. 7. questi. 21. n. 6. & 7. citans Gon. disalguum tr. de hæresi. questi. 15. num. 9.

Non

Sect. II. De Precepto IV. Problemata. 257

172 Non tenetur alere vxorem, etiam si ad suum confortum post damnationem admittat, & in eius seruitio, toro, & obsequio sit.

Quia obligatio cohabitandi, non oritur ex solutione doris promissae, sicut oritur obligatio alendi vxorem, sed ex intrinseca natura contractus ipsius matrimonij, & ex lege naturali, & divina. Unde qui gratis se vult sursum submittere cohabitandi obligationi, non ideo submititur obligationi alendi: hæc enim e dote nascitur; que si deperit vxoris ex culpa, deficit alendi obligationis. Ita Rojas de heret. part. 2. nu. 225. Coar. 4. Decret. par. 2. cap. 7. num. 2. Baæza de non melior filiab. causa doris. cap. 32. num. 21. Matienzo lib. 5. recipil. tit. 1. rubr. gloss. 1. num. 91. Pars, utræque probabilis.

173 ^{Autoris re-} 174 ^{solutio-} Exitio autem non tenet maritum, siue admittat, sive non adiuvat vxorem, eam alere si parentes illius possint ei alimenta impetrare: tenet autem in defectu parentum, eam alere si ad coniugale confortum admittat. Quia aliud est, vxorem sine dote ducere, aliud cum dote ducere, quam vxor sua culpa seu proprio delicto amilit. Nam vir ratione doris soluta tenetur vxorem alere, & dum non solutus, non tenetur, perinde est autem culpa vxoris dote amitti, & publicari, ac si non esset soluta. Non tenetur ergo vir eam alere, quando illa, vel heret, vel quæcumque alio crimine culpa sua datur amitti. Nec eit imile, quando indotata duxit. Quia tunc sua sponte, nullo recepto prelio, se ad illam alendam obligavit. At si illam admisit, & in eius confortio sit, parentes autem non possint ei alimenta impetrare: amor coniugalis, & nexus tam arcus postulat, ut a vita alatur, ne fame deperat. Accepti ex Sancto I. b. 9. de matrimonio. d. 5. num. 10. quem equitur Fagund. tom. 2. Decalog. libr. 4. cap. 13. num. 7.

¶ CAPUT X.
Circa mutuam obligationem Domini, serui, ac famuli.

PROBL. XLI.

Famulo, qui promisit seruire anno integro, pro alijs gnafo stipendio si prius sex mensibus tantum in seruia dominus tenetur, & non tenetur dimidium mercedis soluere.

174 Non tenetur dimidiam partem soluere, sed paulò minorem, & de iure ali. viii. Regini nihil ei debetur. Quia fidem datam violavit. Sic Sylvest. v.

Famulus, q. 5. Azor. 10. 2. l. 11. c. 39. q. 7. Barthol. a. 1. Diuorum. §. Quod in anno, si soluo matrimonio, & alij communiter.

175 Tenetur dominus ei soluere dimidiam stipendij partem. Quia famulus dimidium temporis proculdubio seruitum præstavit: Ergo dignus est illius seruitij mercede. Ita F. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. IV.

gundez tom. 2. libro 4. capite 15. num. 15.

Ei lubens adhæreo, nec prius sententia resolutionem improbo: Exitio enim eam, ¹⁷⁶ eiusque fundamentum in foro extenso procedere: nam in foro interno probabilius credidimus teneri dominos pro rata famulis stipendia impetrare. Quia conscientia forum est tribunal veritatis, & ille dimidium temporis seruit, cui labori sua merces responderet. Si autem alicubi speciali iure integra merces abnegatur famulo non implenti tempus promissum id fundatur in malitia seruorum, & in damno, quod ob malitiam eorum præsumitur dominis obuenire. Suppono autem hic nec damnum, nec malitiam seruuisse. Nam si famuli malitia damno herus asseretur, assererem, posse herum à mercede tandem extrahere, non tam in pœnam malitia, quam in damni satisfactionem.

PROBL. XLII.

Si Famulus seruias minori pretio infimo sperans aliquo beneficio à domino esse donandos, quod postea minime accipit. Hic potest licet, & non potest, id occulte compensare.

177 ^{Questionis} Sunt nonnulli famuli, qui minori mercede seruunt, quæm aliquo stipendio infimo ^{stipendio} sit iustæ voluntatem id libenter remittere, ac condonare suis dominis, vel proper beneficia iam accepta, vel vt gratiam apud illos mereantur spe maioris boni ab illis, aut illorum causa obtinendi: & tunc quidem non tenentur domini eis mercedem augere usque ad iustum premium infimum: neque illi poterunt sibi occulte compensare. Quia ibi non cernunt nuda locatio, sed per mixta condonatio. Molina tom. 2. de iust. d. 506. Quæst. autem, num si postea nihil gratia à domino obtineant, possint occulte compensationem facere?

Possunt quidem. Quia beneficium, vel gratia ab herbo operata fuit quasi conditio, sub qua ^{possunt} quæ ea facta est mercedis iustæ condonatio. Nam si in famili mentem venire, se oleum, & operam perditur, nullatenus huiusmodi gereret condonationem. Si Doctores nonnulli apud Molinam tom. 1. de iust. d. 210.

Minime possunt. Quia ipses promerendæ gratiae, aut beneficij consequendi, non sunt ¹⁷⁹ ^{Non possunt} plicerit conditio sub qua ea facta est condonatio, qua non secuta redditur ea condonatio nulla; (quod illi Doctores verè affirmant) sed est causa motu, & finalis donandi. Unde si fructus speciei desit, sibi famuli non domino imputent. Ita Fagund. tom. 1. Decalog. libr. 4. cap. 15. num. 33.

Hoc vniç verum existimo. Parum enim refert, quod si id scirent, nullo modo inservirent pro mercede illa iusto infimo minori. Nam obligatio domini erga seruos oritur non ex iis, quæ fierent; sed ex his, quæ sunt facta.

Y 3 PROBL.

PROBL. XLIII.

Dominus potest licet, & non potest vendere **mancipium**, quod de ineundo matrimonio sine illius licentia tractat.

181
Non potest.

Non potest. Quia ius serni ad matrimonium contrahendum, non potest a Domino impediti; sunt enim servi ad hoc sui iuris. Et quia in matrimonij fraudem id a Domino geretur; frans autem & dolus nesciis debet patrocinari: omnia enim iura divina, & humana fraudi obsunt: Ergo non potest dominus licet mancipium vendere, vel alio vendendum mittere, ne ineat coniugium. Sic virtus docti admodum in manuscriptis.

182
Potest omni-
nō.

Potest planè. Quia dominus non amittit dominium in seruos per eam matrimonij tractationem: vnde sicut ante eam eos vendere poterat, ita & post eam: quod non in matrimonij fraudem, sed in proprio commodum exequuntur. Ita nonnulli, quos presso nomine memorat Fagundez 10. 1. Decal. 1. 4. c. 13. num. 6.

183
Authoris re-
mōm. 9. si mancipium iam fidem suam de matrimonio contrahendo adstrinxit, aut sponsalia sunt celebrata: non potest licet dominus illud vendere. Si vero sponsalia nondum inita sunt, poterit tunc dominus seruum vendere, nihil impeditio praefata tractatione. Quia per illa sponsalia iam est ceptum matrimonium: & quia seruus, initio domino, poterat fidem suam feminam seruam vel libera, de matrimonio cum ea ineundo, adstringere: ac proinde per eam promissionē & fidē legitimius feminam illa ad coniugium praefati serui comparavit. Vnde cum iam tertio ius sit acquisitum, non potest dominus illud impedit. Ante sponsalia vero, cum ius nulli tertio sit acquisitum, non amittit dominus, nec ei interdictum manet ius, quod ante habebat, ad vendendum seruum. Porro nec directe ille impedit matrimonium, sed iure suo vitur, vt sux indemnitate consulat. Nec potest dici fraudem in matrimonium committere, qui iure vitius suo, vti Sanch. docet 1. 3. de mō. d. 18. numero vigeſmo nono.

PROBL. XLIV.

Non est integrum, & **integrum est dominus seruos coniugatos**, qui sine eorum consensu ixiere coniugium, in partibus longinquis separatim vendere.

184
Non est inte-
grum domine
separare
vendere.

Non est integrum domino diuendere separatim coniugatos seruos in partibus longinquis etiam quando sine eius consensu fuit contractum matrimonium. Quia in fraudem matrimonij sit seruos coniugatos ita distrahere, vt non valeant matrimonij vti operam dare. Et quia interest Reipublicæ, ne quis re sua

abutatur: abutetur autem dominus dominio, quod habet in seruum, si illum in longinquis terras in fraudem coniugij distraheret: maxime cum non desint vbiique seruorum emperes & in eadem Urbe, vel pago, qui infra prelio emant. Sic D. Tho. in 4. dīs. 36. q. vni. a. 2. ad 4. Palud. ibi, q. 2. a. 1. concl. 13. n. 9. Turrecr. ad c. fin. 29. q. 2. num. 2. Vigner. l. institut. c. 26. §. 17. vers. 9. impedim. 2. Ludou. Lopez l. 1. ne contrah. c. 5. fine.

Integrum est domino diuendere separatim seruos coniugatos in partes longinquis defendens, quando sine eius consensu fuit initum matrimonium. Quia id iuratur esse a lethali culpa liberum in c. 1. de coniug. seruor. Ita Nar. sum. c. 22. num. 34. fatus: Honestum est, ne in remotas partes venderet, etiam dum contra voluntatem eius contraheret: quoniam ad id sub pena peccati mortalitatis non tenetur iuxta communem in c. 1. de coniug. seruor. Henr. l. 1. c. 10. numer. 4. Tolet. l. 7. c. 3. num. 3. propofit. 1. Rosel. v. seruus 3. fine. Suppl. sum. Pisan. v. seruus 3. n. penult. Sa. v. Matrimonium, de imped. dirim. n. 1. & alij.

Memini me to. 4. hanc euoluuisse questionem. Attamen vt in re tam gravi, & paucim. occurrenti ius miseri mancipij non violetur, vberius quid afferendum probabilius sit, expōnam. Si alter coniux sit liber alter servus, potest servus licet vendundari in partes longinquis, siue consentiente domino, siue initio, siue nesciente coniugium fuerit initum. Quia non posse vendit seruum coniugeum a domino, consurgit ex vinculo matrimonij, in quo dominus consensit, vel non consensit: ne scilicet ex eo, quod in longinquis terras distrahitur, matrimonij impeditur vti: vti omnes fastentur. At quando alter coniux est liber, minime impeditur vti huicmodi, nam coniux liber tenet coniugem seruum sequi propter ius debiti: Ego. Quando vterque coniux est serus eisdem domini, vel vni tantum liber, & alter servus sed liber seruum sequi commode non potest, & ideo ab obligatione eum sequenti est immunitus: si consensit domini matrimonium initum fuit, tenetur dominus de iustitia, non ita distrahere seruum, vt matrimonio vti non possit. Quia qui concedit principale, concedit etiam accessorium, c. Prudentiam, de officio delegati. Hanc autem proportionem imitarim, modo ancilla, vel seruus male tractatus non sit, latro, aut fugitivus, ita vt non possit dominus illum domini retinere sine detrimēto, nec in proprio loco, aut in partibus vicinis emptorem inuenit. Si dominus consentiat matrimonio suorum seruorum, siue non consentiat, scilicet necessitate vendendi seruum, vel ancillam; non potest illum, aut illam diuendere in partes remotas, vbi matrimonij vti impeditur: vnde inuenio hic iusto prelio, mortaliter peccaret eum, vel eam in aliū locum distraherendo. Quia impeditur vti matrimonij iure causa, & necessitate res est gravi. summa: vnde miror Henr. Toletum, & Nar. relat. afferuisse, illicitum id esse, sed non mortale: ideoque Sanch. citandus corrum opinionem improbatum esse censuit. Si vterque coniux seruus sit diuersorum dominorum, & in diversis locis habitantium, ita vt mutuo coniuncti nequeant obsequiis domini vniuersaliter satisfacere.

Sect. II. De Präcepto IV. Problemata. 259

cere: tunc ut evitetur incontinentia periculum potest Ecclesia cogere alterum dominum, ut vendat suum mancipium alteri domino id volenti emere. Quia sicut quando seruos est multorum dominorum, & ei unus ex illis pro sua parte concedit libertatem, in favorem libertatis coguntur alii domini suas partes vendere, ut seruos illi liber fiat, lib. 1. C. de communi seruo manumisso: ita cogetur alter dominus vendere seruum in favorem matrimonij, cum matrimonij causa sit favorabilius in iure, quam causa libertatis. Et si neuter dominus emere velit, cogendus erit, alter vendere cuicunque extraneo in parte illa, in qua alter seruos adest; & si nullus inveniatur emptor, emit Ecclesia, argumento ducto ex c. Fraternitate disf. 54. Hacqua-
tuor propositiones accepi ex Santio lib. 7. de matr. d. 22. num. 8. & 9. 10. 11. & 16. & Fagundez tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 14. num. 18. 20. 21. 23, qui quidem plures alios citant.

PROBL. XLV.

Peccat, & non peccat herus, qui famulis ar-
calam apertam relinquit eo fine, ut fu-
rentur, & postea ab illis caveant. Vbi plu-
ro de licitis, & illicitis furtis famulo-
rum enunciatio.

187
Non peccat.

Non peccat herus: Quia licitum est ei, suis bonis custodiendis prouidere, etiam intendendo, ut furetur, & delinquit famulas, si alterum eum non valeat de furto conuincere. Sic Petrus Natura lib. 3. de refit. cap. 4. part. 1. dub. ultim. num. 104.

188
Peccat qui-
dem.

Peccat equidem. Quia id non est iam per-
mittere, sed concurrere, & cooperari ad pec-
catum illorum. Ita Sanchez lib. 10. de matr. d.
12. num. 52. Sa. v. Peccatum, num. 6. Fagundez
tom. 1. Decal. lib. 4. cap. 15. num. 34.

189
Autoris re-
soluto.

Certe non peccat dominus, aut parens, qui famulis, ac filiis non aufer aliquid furandi occasionem, cum eos ad furandum prouidet. Sed possunt eos obseruare arcum aut ferinum apertum relinquentes eo fine ut furti comprehensi resipiscant: non tamen eo fine, ut peccant, quia id ut Autores secundantur sententia, quam vnicè probabilem esse reor, profanatur: non solum est permittere furtum, sed ad illud cooperari, & posuisse concurrere. Sic etiam suspicuntur marito adulterium vxoris licitum est illam obseruare cum testibus idoneis ut eam valeat de adulterio conuincere. Quia id non est eius criminis coniunctio, aut cooperari; sed illud ad proprium communum permittere. Aliud enim est, cogere, iubere, conculere malum, & cum illo concurrere; aliud permittere, & non auferre illius occasionem: hoc licet, ut quis cautor fiat, & veritatem deprehendat, illud licet nunquam.

190
Explico, quia
de licitum sit
familis, ali-
quid secreto
se conantur a furtis minoribus excusare, & fa-
domino furti-
pe Confessariorum aures ea re obtundunt: Et
pere, quando
quia sunt alii ex iis, qui gratis & solum ob vi-
cium & vestitum inseruiunt: qui ita misere à

dominis tractantur, ut via ad viatum necesse Regula pri-
faria illis praeferent: has regulas habet statuere, ¹⁹¹
Si attento obsequio, in quo famulis pro stipen-
dio inseruiunt, & attenta multitudine, vel pe-
nuria serorum, qui ad ita inseruendum eo
tempore imperiuntur, eis constitutur saltem
infimum preium pro stipendio, quod eam re-
gione eo tempore assolet famulis tali ministe-
rio seruientibus constitutum: id confundam est iu-
stum stipendium. Vnde si is famulus aliquid eo
titulo usurpet, quod sibi iustum stipendium non
debet, tenetur illud restituere, nisi evidenter
conset, dominum non esse in iusto si verò eis co-
stitutur minus in iusto stipendio tunc confuetus:
vel quia famus in quando se locauit, & de pre-
cio conuenit, consuetum stipendium ignoravit; vel
quia coactus fuit in iusto ministris Regis pro
eo stipendio seruire, vel à quocumque alio; vel
quia necessitate compulsa non inueniens ma-
ius pro eo se locauit, cum tamen nulla alia de-
tum circumstantia, cum minus valeat suum mini-
sterium, & obsequium, quam aliorum; tunc do-
minus tenetur ei preium augere, & restituere
usque ad iusti infimi limites. Molina tom. 2. de
iust. d. 56. vers. 2. quod. in aqua.

Si famulus, qui nulla mercede constituta, ¹⁹¹
pro solo viatu, ac vestitu gratis domino inser-
uit, tam misere tractetur à domino, ut neque
ad viatum necessaria, quae aliis in dominibus simili-
bus famulis dantur, sibi ministrantur; neque in-
dusa, calcis, galerus, & his similia conferantur:
sed domini expectent, ut ea sibi famuli aliunde
querantur: culpandi non erunt, neque obligandi
ad restitutionem hi famuli, si ad haec tantum
de bonis domini aliquid occultere usurperint: mo-
dò à domino sibi necessaria quoad viatum,
ac vestitum prius petant, si id possint sine suo
damno, & maximo rubore efficere; alioquin
enim ea poterunt sibi, hanc monito domino,
sibi occultere usurpare. Quia sustentatio com-
petens, ac vestitus licet parcus iuxta commu-
nem omnium consuetudinem eis de iustitia de-
betur. Molina vbi supra, vers. Illud est obser-
uandum.

Si famulus operas suas domino locauit, ad ¹⁹²
peragendas causas, ac solicitando negotia: non Regula tercias
teneatur dominus illi augere salarium ad causa-
rum augmentum: sicut nec augetur salarium
aduocati vel medici, auctis causis, vel infirmis,
nisi à principio id sit conuentum: Vnde famu-
lus, si aliquid occultere surripit, nullam habet
furti excusationem. Gutier. pract. lib. 1. quest.
32. num. 2.

Denique his famulis, qui inseruiunt mecha-
nicis magistris, ut eos suas artes edoceant, sala- ¹⁹³
rium non debetur; imò ipsi ex consuetudine ¹⁹⁴
magistris stipendia conferunt, ut edoceantur.
Vnde quidquid ex heri bonis atripuerint, restitu-
tire procul dubio teneantur. Molina tom. 1. de
iust. d. 56. vers. Alterum est. Ador. tom. 3. l.
8. cap. 13. ques. 3. Rebel. de iust.
part. 2. libr. 14. quest.

193. num. 2.

**

*

X 4 CAPVT

*CAPVT XI.

*Circa mutuam fratrum ac sororum
obligationem.*

PROBL. XLVI.

Frater vterinus tenetur, & non tenetur
saltē pro ratione alimentorum so-
tores, ac fratres vterinos do-
cere sicut aliceteneatur.

194
Nonnulla
suppono.

SVPPONO, fratres vtrinque
natos, hoc est eodem patre ac
matre, si sint diuites, teneri dota-
re fratres ac sorores pauperes
conuenienter ad genus suum, in-
vtroque foro soli, & poli. Quia inter fratres
consanguineos & vtrinque natos largissima
est conuentio, cum illis omnia iura nominis
agnitionis, & familie sint communia. Barbo.
to. 2. p. 4. l. 1. folio matrim. Menoch. l. 4. de pra-
sump. pr. sump. 189. num. 4. 3. Barthol. ad l. cum
plures 13 de administr. tuor. §. fin. & alij com-
moniter. De fratribus, ac sororibus pauperi-
bus consanguineis tantum, hoc est, ex eodem
patre natis, diuersa tamen matre, idem est di-
cendum. Vnde tenentur fratres, ac sorores di-
uites in subsidium ac defecatum ascendentium
avorum ac prouatorum scilicet, eos alere, &
dotare competenter ad genus suum. Quia in
huiusmodi fratribus ac sororibus consanguini-
neis speciali modo considerantur in iure iura
cognitionis, Sanguinis, & familie, l. 2. & l.
spurij. ff. unde cognoti. Ergo considerari etiam
debet onus dotandi. Molina to. 1. de inf. d. 159.
§. Nihilominus. Sorores & fratres vterini pa-
uperes, hoc est, ex eadem matre, & diuerso pa-
tre natos non tenentur fratres & sorores diu-
ites dotare competenter ad genus suum, sed ta-
men eos alere tenentur: nisi sint hæredes ho-
norum matris; tunc enim non solum alere, sed
etiam dotare tenentur, sicut tenentur matres.
Quia fratres & sorores vtrinque coniuncti ex-
cludunt ab intestato, vterinos tantum; in d. &
filij fratribus, & sororum vtrinque coniuncto-
rum excludunt ab intestato fratrem ex eadem
matre, & diuerso patre. Molina to. 1. de inf. d.
164. 8. Septima conclusio. & d. 159. §. Nihilominus.
Quæsiunt autem, an frater vterinus teneat
salmem pro ratione alimentorum dotare fra-
tres ac sorores vterinos, sicut tenetur alere,
nihil eis amplius pro dote constitundo, nisi id
quod aliqui, plus minusve in eorum alimen-
tis erat insumptus?

195
*Tenetur
plane.*

Tenetur quidem. Quia hoc non est dotare simpliciter secundum dignitatem, & facultates suas competenter ad genus suum; sed pro modulo, ac tenuitate alimenterorum. Benè enim valet argumentum de alimentis ad dotem: & de dote ad alimenta, ut passim Doctores communiter assertur; & in iure nomine dotis veniunt etiam alimenta. Vnde in iure valet hoc

argumentum: Tenetur alere, ergo tenetur dotare pro ratione alimentorum. Sic Greg. Lopez l. 18. tit. 16. p. 6. Molina de primog. l. 2. c. 15. n. 62. Campegi de doce. p. 1. q. 23. Boëri. decis. 129. n. 9. Tiraquel de primog. q. 62. fine.

Non tenetur. Quia non valet in hoc casu
argumentatio de alimentis ad dotem, cum ad- 196
fit textus expressus præscribens, fratres non te-
neri dotare vterinas sorores. *l. cum plures. §. fi-*
nali. ff. de administr. tutor. ibi: sed non dabit dotem
sorori ex alio parte nata, etiam si ea aliter nubere
non possit. Ratio est, quia alimenta dietim præ-
statur, menstruatim, aut ad summum annua-
tim: dos verò præstatur simul, & uno cumulo:
& sic in dote agitur de maiori præiudicio. l.
Tutor 14. §. fin. ff. de administr. tutor. Hec est
enim natura doris, vt simul proferatur, & con-
stituatur. Ita Barbosa p. 4. l. 1. ff. solut. matrim. o.
1. numer. 123. Fagund. 10. 1. Decal. 1. 4. c. 16.
num. 7.

Idem assertur. Non enim valet argumentum de alimento ad dotem, ut nostra probat *littera ad familiam*, assertio valet tamen de dote ad alimenta. Hęc enim est apta argumentatio: Tenerit dote, ergo alere tenetur. Hęc autem non est bona. Tenerit alere, ergo tenerit dote; quia in dote agitur de maiori praeiudicio, quam in aliamentis; dōs enim datur simul, non sic aliamenta. At si frater hæres sit bonorum matris tenebitur ad alendam & dotandam vterinam fororem. Quia ea obligatio impedita est rebus si non personis: vnde ea bona cum suo onere transierunt ad fratrem hæredem: haberunt expressę in c. cum haberet, de eo, qui duxit in uxorem.

PROBL. XLVII.

Fratres, & patres Clerici, & beneficiarii possunt, & non possunt iusta conscientia sorores, ac fratres suos, filios, ac filias etiam spurias ex fructibus Beneficij datae, ex eo capite: Quia dos succedit aliorum loco.

Suppono posse si velint, & requiro ex quo
Capite id possint: An quia dos loco alimentorum succedit? Ita plane. Vnde si tenentur aletie fratres, sorores, ac filios etiam spurious, etiam pro modulo alimentorum dotare tenentur: quod arctius est, quam *Possunt*. Sic Azor. 10.2.
L. II. c. 40. a. 6.

Non possunt dotare forores fratres, ac filios spurios eo quod dos succedit alimentorum loco. Quia dos loco alimentorum minime succedit; non enim valet argumentum de alimentiis ad dotem: valet tamen de dose ad alimenta, cum alimenta dietum praestent, menstruatim, vel annuatim: dos autem uno cumulo constitutatur. Vnde in dose agitur (vt Irobl. 46. vidimus) de maiori praedium dotantis. Et quia dos primario datur ad sustentandam familiam, secundario ad virg. sustentatio em; alimenta vero semper & solum dantur ad sustentandam vitam conuenienter ad genus tantum: quamobrem est diversa ratio in dose, ac in alimentis. Ita Abbas ad c. Peruunt de arb. num. 1. & 5. Valquez de Sances. creat. l. 1. §. 20.

Sect. II. De Præcepto IV. Problemata 261

num. 314. vbi latè probat, dotem loco alimentorum minime succedere.

200 Expono, quo titulo possunt. Igitur si hoc titulo Clerici non possunt do-
tar. Fratres, Sorores, ac filios; quoniam titulo possunt? Certe id possunt, quia hoc in casu dos-
tituto cleemosynæ præstatur. Solum hoc titulo fratres, aut patres Clerici, & beneficiati Sorores suas pauperes, fratres, filios, filiæque in de-
fectum honorum patrimonialium dotare pos-
sunt ex fructibus Beneficii. Hoc fundamento
hanc sententiam Panormitanus fulcit, quod
fortius Azoris mei venia, esse crediderim.

PROBL. XLVIII.

Fratres, ac patres Clerici tenentur, & non
tenentur Fratres, Sorores filios, ac fi-
lias etiam spuriæ ex bonis
Ecclesia dotare.

201 Tenentur ad id patres, & fratres. Non solum possunt, si velint, fratres, &
aut patres Clerici etiam beneficiati Fratres, Sorores, ac filios etiam spuriæ dotare; sed ad id tenentur in utroque foro in
defectum honorum patrimonialium. Quia in
cap. Peruenit, de arbitr. num. 5. & in l. Promitten-
do 4. initio. Cod. de iure dotum, disponit, fra-
trem Clericum promittentem dotem sorori, &
teneri eam in subsidium, ac defectum honorum
patrimonialium ex fructibus Beneficii per-
fovere. Sic Barbola tom. 1. part. 4. lib. 1. ff. soluto
matrimonio. num. 32. Butrius ad cap. Peruenit, n.
2. Imola ibi, num. 5. Garcia Gallego tral. de ex-
pensis. cap. 4. num. 6.

202 Non tenen-
tur. Non tenentur dotare, sed possunt si velint.
Quia (vt Problem. 47. vidimus) dos solum titulo cleemosynæ potest conferri. Ergo nec te-
nentur eam dare, nec ad id cogi possunt. Nam extra casum extrema necessitatis cleemosyna faciens arbitrio committitur, cui potius ve-
lit eam elargiri: cleemosyna, namque est vol-
luntaria, & non coacta quoad electionem, ex-
clusa extrema necessitate, & ceteris paribus.
Et quidem ex cap. Peruenit, nihil in contrarium colligitur. Quia ibi tantum dicitur fratrem Clericum sua sponte sororem dotasse; non au-
tem dicitur, dotasse in uitum, aut obligatum fuisse ad dotandum. Postquam autem liberè, &
sponte dotauit, iustissime potuit obligari ad soluendam dotem promissam ex fructibus Beneficii in patrimonialium honorum defectum. Neque lex Cum plures Clericos comprehendit ex presb. cum Clerici, & eorum bona Ecclesiastica effugiant iuris ciuilis dispositionem: nec ius ciuile absque Papæ facultate de bonis Ecclesiasticis, quales sunt Beneficii fructus, pos-
test disponere. Ita Panormit. ad cap. Peruenit, de arbitr. Fagund. tom. 1. Decalog. liber. 4. cap. 17.
num. 5.

203 Secunda sen-
tencia sub-
scribo. Fator, primam sententiam communiorē esse, ac plutum Doctorum autoritate fulciri. At ergo cum paucis secundæ subscripto, affer-
rens, posse Clericos ex Beneficii fructibus dotare pauperes Sorores filios, ac filias suas spuriæ etiam: non tamen ad id teneri. Addiderim, nec teneri etiam, vt aliqui existimant, apponere pactum, in dore, vt, soluto ma-
trimonio, dos ad Ecclesiam reuertatur. Quia

dos illa datur cleemosynæ titulo, que cum impenitentia, absoluè impenititur, & non sub conditione reuertendi ad largitorem, si pauper accipiens moriatur, vel viuens ad fortunam meliorem recurrit, posse tamen illud apponere, si eis libuerit. Ratio est, quia Clerici posse dotare ex fructibus suorum Beneficiorum, & heredes instituere quoscunque alios pauperes, sine eiusmodi pacti appositione: Er-
go & sorores propriæ, & filios, ac filias suas, quando pauperes sunt. Neque enim ex eo, quod consanguinitate sunt propinquæ peioris sunt conditionis quam reliqui pauperes.

PROBL. XLIX.

Licet, & non licet Clericis ex fructibus Be-
neficij dotare Sorores spuriæ, vel
spuriæ fratres ex coitu legi-
bus damnato.

204 Nonnulla
suppono. Suppono, coitum damnatum non esse qua-
lecumque in re forniciari peccatum, sed
coitum inter personam, vel personas adulteras, aut habentes impedimentum dirimens,
vel impediens consanguinitatis, affinitatis,
vel voti castitatis simplicis, aut solentis, vel
Sacros Ordines. Itaque filii spuriæ, seu ex coitu
damnato illi dicuntur in iure, qui sunt ex adul-
terio, & quorum patres, vel matres ha-
bent ad contrahendum impedimenta. Quæ-
sierim igitur, an licet Clericis ex fructibus
Beneficii dotare fratres, vel sorores spuriæ ex
coitu legibus damnato ex iure antiquo, &
conveniunt?

Minime eis licet. Quia ius ciuile id expre-
sè negavit filii spuriæ ex coitu damnato: vt
constat ex Authent. Ex complexu Codic. de in-
cessu nupt. & Authent. Quibus modis naturaliter
efficiantur liberi, & vt in & Authent. Licet pa-
tri, Codic. de natural. liber. Sic Azor. tom. 2.
libr. 2. cap. 4. quæst. 7. Vbi prohibentur hu-
iusmodi spuriæ accipere à Clericis alimenta: Er-
go Officacius à dote accipiendo prohibe-
buntur.

Eis licet omnino. Quia licet ius ciuile id in-
terdixit, ius tamen Canonicum & quius iudi-
cavit, hac in re, quam & quidam tam Iudi-
ces ciuiles hodie sequuntur: & constat ex c.
Cum haberet, de eo, qui duxit in uxorem eam,
quam polluit per adulterium. Et ex cap. 1. er ve-
nerab. in fine, & ex Gloss. ad cap. Cum habe-
ret. Ratio est, quia alimenta sunt supponi-
ter necessaria ad vitam, & haec iure naturali,
non & quidam tantum quibus sit filii etiam
spuriæ debentur, nec possunt minui, aut po-
testate humana tolli. Igitur, si & alimentis lo-
quamur, non solum possunt Clerici, sed etiam
teneri alere Fratres seu Sorores spuriæ ex coi-
tu damnato, & posse ad id obligari pro utroque
foro: iuste autem possunt, si velint, titulo licet
alimentorum, aut cleemosynæ: quod ius
ciuile videtur abnegasse. Possunt ergo, si ve-
lint dotare spuriæ Fratres, aut Sorores ex coi-
tu damnato: non tamen ad id tenentur, ne-
que possunt in aliquo foro obligari. Ita
Curtius de iure paron. verb. Honiſſice, nu-
mer. 13. Abbas ad cap. Peruenit, de arbitr.
Sylvest.

Sylvest. v. Clericus. 4. q. 14. Fagund. to. 1. Decal. 1.

4. c. 17. n. 6.

207
Author. sen-
sensia.

Crediderim, ius civile non privare simpliciter
spurios, huiusmodi alimentis ad vitam necessa-
riis, sed alii lautoribus ad familiæ honesta-
tem. Icet verò interdixit, ne dñe eis impen-
datur, iu canonicum mitius adiudicavit. Vnde
Clerici possunt, si velint fratres ac fortes sic
spurias decenter titulo eleemosynæ, vel alimen-
torum dotare. Hæc autem procedunt de iure
Canonicæ antiquo. Nunc vero, an id interdi-
xerit Clericis constitutione noua Pij V.
quæ incipit *Quæ ordini Ecclesiastico, est du-
bium. Nam ibi Pontifex reddit in clericis om-
nes licentias, & facultates irritas, priuilegia, di-
spensatioes, & donationes, sive inter viuos,
sive causa mortis, testamenta, & alia huiusmo-
di in quocumque illegitimos sive proprios, si-
ue extraneos facta. Existimo tamen, noluisse
Pontificem per hæc verba iuri communi deroga-
re: quod prescribit, ut filiis, ac sororibus etiam
spuris alimenta præstantur, quæ sunt de iure
naturæ, sed voluisse tantu abrogare aliquas spe-
ciales licentias, ac facultates concessas aliqui-
bus Prælatis, ac personis Ecclesiasticis testan-
di, aut donandi aliquid de fructibus, seu reddi-
tibus Beneficij. Neque etiam voluisse illis in-
terdicere constitutionem doris titulo eleemosynæ, & pro modo alimentorum. Sic respondet
Azor. 10. 2. l. 1. c. 1. Nauar. tr. de spoliis Cleric. §.
19. num. 9. 10. & 11. Barbosa 10. 1. p. 4. l. 1. ff. soluto
matrim. n. 6.*

Etus haberi, ac consequenter ad eius dignita-
tem, & generis splendorem. Textus sic: *Filiis
(spurii) secundum quod eis suppetunt faculta-
tes, necessaria subministrant vbi. Glos. v. secun-
dum facultates. inquit: Hoc est regulare, quod
secundum facultates alimenta ministrantur. Ita
Gregor. Lopez l. 10. tit. 13. p. 6. v. Heredat. Cala-
neus sibi contrariis in consuetudinib. Burgun-
die. rubr. 8. §. 3. n. 11. Tello l. 10. Tarii nu. 1. Cer-
vantes ibi. n. 6. Et hanc opinionem communi-
ter receptam esse in forensibus controvercis
testatur Molina de primog. l. 2. c. 15. n. 18. & Ma-
tienzo l. 8. tit. 8. l. 5. ordinat.*

Hoc verius esse crediderim; quia alimenta
hæc, spectato iure canonico, non dantur pra-
cise secundum exigentiam nature, ac commi-
tationis causa sed secundum naturæ exigentiam
spectata paterna, aut fraterna dignitate, & iure
sanguinis, generis nobilitate, ac facultate diu-
tiarum. Si ergo pater, aut frater sit diues ali-
menta spuriis præstari debent secundum id
quod dines suam familiam alere solet: si verò
pauper, tunc necessaria iuxta pauperum mo-
rem præstentur.

PROBL. L.

Huiusmodi fratribus sororibus, filiis, seu
filiabus spuriis solummodo præstanda
sunt, & non solummodo sunt præstanda
alimenta quæ ad vitæ sustentationem
sunt præcisè necessaria.

208
Solum tenen-
tur ad præ-
sta-
fia.

Questio est, quænam alimenta huiusmo-
di filiabus, filiis, fratribus, sororibus spuriis
præstanda sunt: an illa solum, quæ sunt præ-
cisè ad vitam necessaria: an verò illa, quæ ne-
cessaria sunt ad transiendum vitam compe-
tenter ad genus proprium. Fratres & patres
solum tenentur ad ea alimenta eis præstanda,
quæ præcisè necessaria sunt ad vitam sustinen-
dam, nulla habita ratione diutiarum, honoris,
vel generis paterni. Quia cum huiusmodi ali-
menta spuriis præstentur miserationis gratia:
secundum tantum naturæ indigentiam præ-
standa sunt. Sic Bald. l. si maritus. ff. eodem. Pa-
lati. in repetit. c. Per vestras, notab. 3. §. 24. nu. 3.
Caffan. consil. 39. n. 55. Gamma decisi. 343. n. 4.
Corduba l. sequis à liberis, §. idem rescript. a
n. 48. ff. ele. liber. agnosc.

209
Non solum
ad præsta-
mentur.

Alimenta filiis fratribus ac sororibus spuriis
præstanda sunt non tantum quo ad vitæ neces-
ritatem sublevandam; sed attenius diutius pa-
ternis, vel fraternis, honore, dignitate, ac gene-
ris splendore. Quia id exprimitur c. cum habeat,
ad finem, de eo qui duxit in uxorem eam, quam
polluit. dum decernitur, spuriis præstari ali-
menta secundum id, quod suppetunt facultates pa-
ternæ: Ergo ad diutias paternas debet repre-

211
Hoc verius
est credi-
tum.
N

Nonnulla luet circa materiam partitionis
inter fratres in præsenti distinere, ut con-
stat, an teneantur aliqua bona de quibus ma-
triam. Nonnulla
est difficultas in divisionem adducere. Sup-
pono autem ad præsentem quæstionem, vestes
& ornamenti data à parentibus filiis, vel fi-
liabus nubentibus posse, & non posse à colla-
tione divisionis liberari. Nam si constat data
sunt, vt die nuptiarum ornatus apparent:
conferenda sunt; quia non fuerunt translatæ in
dominium filiorum, secum semper in dominio pa-
rentum permanere. Si constat sūtæ simpliciter
donata, tunc attento iure communi, non
sunt conferenda in divisione aut partitione bo-
norum inter fratres; quia sunt simplices, & ac
liberales donationes, quæ de iure communi
non conferuntur, quia non excedunt quanti-
tatem, quam parentes donare poterant ab-
sque insinuatione, iuxta leg. penult. C. de collat.
Velasco de partit. c. 13. n. 57. & alij. Hinc in-
surgit alius dubium huius affine, num vestes
præciosa, quæ sponsus assolit immittere spon-
sa sūtæ ante contractum matrimonium, vt in
die nuptiarum illis induantur, solito brevi con-
iugio per obitum sponsæ sine liberis deceden-
tis sunt ipsi sposo restituenda, an hæreditibus
sponsæ debeantur. Cerd. quæstionis hinc etiam
cum distinctione respondeo. Si quando vestes,
vel ornamenti immissa sunt ab sposo sponso,
constat voluisse eas simpliciter donare, non
sunt gestuenda sposo, sed sponsæ pertinent
ad hæredes, modo non excedant quantitatem,
quam sponsus absque insinuatione sponsæ po-
terat donare: nam si excedant, valor pro ex-
cessu restituendis est sposo. Constat ex l. c. de

Sect II. De Precepto IV. Problemata. 263

de donat. ante nuptias. & in hoc puncto omnes consentiunt. At in dubio, an voluerit, vel noluerit donare, quae fieri, utrum vestes illae seu ornamenta ad sponsum pertineant, an ad sponsae haeredes?

212 *Periunt ad
haeredes spon-
sae, non ad
sponsam.*
Non pertinent ad sponsum, sed ad haeredes sponsae. Quia in dubio presumenda est simpliciter donatio, maximè si moris sit in aliqua ciuitate aut Regno, haec ab sposo ad sponsam immitti, & verecundum sit, id sponsum non agere. Quia in omnibus contractibus & donationibus spectandus est semper mos Regni, ac cinitatis; semper enim istiusmodi res cententur date iuxta morem ciuitatis, iuxta l. penult. §. 1. ff. soluto matrim. Sic Afflictis decis. 314. num. 7. Qui quidem addit; sane prodigia vestimenta, que modernis abusis induxit, donata censeri non posse, nec monilia, nec lapides pretiosos. Quia nemo presumit velle male uti substantia sua cum damnum exormitate.

213 *Ad sponsam
pertinent, non
pertinent, non
ad sponsam ha-
eredes.*
Ad sponsum pertinent, esti non excedant quantitatem, quam sponsus absque insinuatione donare non potest, sed intra illam continetur non ad sponsam. Quia Glossa communiter recepta ad l. cum quid, ff. si certum petatur, asserit, nunquam presumit donationem simplicem, si aliunde detinat aliqua coniectura, quia contrarium possimus coniectare iuxta leg. cum de indebito. ff. de probat. Cum igitur in praesenti casu illa occurrat coniectura, quod sponsus hafce vestes, ac ornamenti sponsae immittat, ut in die nuptiarum ornatori appearat, vel procedat ad Templum: cessat omnino donationis presumptio. Ita Barthol. ad l. 1. §. Nec castrense, ff. de coll. bonor. n. 10. Imola ad l. penult. §. seru. n. 10. ff. soluto matrim. Fagund. to. 1. Decal. l. 4. c. 19. n. 14. Palati. in repet. rubr. de donat. inter virum & vxor. §. 7. Gama decis. 123. n. 1. & alij.

214 *Hanc partem
nunc recipio.
rem alio.*
Hæc sententia hodie est planè receptior, quam viorem esse cederim. Nec enim Matthaei de Afflictis coniectura coniuncta, dicit, in hoc casu si vestes, aut monilia sint traditæ ac missæ in ciuitatem, aut locum, in quo moris est ad sponsam immitti, & verecundum est sponsolo id non facere; presumendam esse donationem, nam hæc coniectura infirma est, & in illum potes retorqueri, ut aptè docet Gama. Nam in ea circumstantia, si verecundum est sponso hos non agere, magis presumitur id fieri ob necessitatem, quam ob voluntatem, argumento l. Pecunia, ff. de alimento. & cibar. leg. ideoque non consentit simpliciter mere gratis & liberaliter donata. Quia in necessitatibus nemo presumitur liberalis, nemo liberalis existit.

PROBL. LII.

Patrimonium Sacrorum Ordinum est, & non est adducendum ad collationem, si attinet aliorum fratrum legitimam & tertiam patris dotantis.

215 *Nonnulla
primitio.* Suppono, Concilium Trident. ses. 21. c. 2. Non inducere absolutam prohibitionem alienandi patrimonium, quod assigatur à pa-

re filio pro ordinum susceptione: sed donec Sacris ordinatus, Ecclesiasticum Beneficium sit adeptus, vel aliunde habeat, unde congruè ac decenter vivere possit. Quæ fieri itaque, num donatio facta à patre filio ad titulum patrimonij pro fuscipendiis Ordinibus Sacris debeat conferri in eo casu, quo filius Sacris initiatu[m] collationem cum aliis fratribus ingredi voluerit, aut alij fratres in legitimis defraudati, id requisierint.

216 *Non tenetur
adducere, si
non velit, fi-
lius sacri ini-
tiatus id pa-
trimoniu[m].*
Filius Sacris initiatu[m] potest spe consequen- di maiorem portionem, quam sibi à parentibus fuerit donata, conferre cum aliis fratribus suum patrimonium, non tamen ad id tene- tur: Nam si contentus suo patrimonio velit abstinere a paterna haereditate ad poterit efficiere. Quia Tridentinum solùm prohibet alienationem patrimonij illius, qui initiatu[m] Sacris, non haber aliunde, quo vivere possit: at qui spe melioris legitime illud dimittit, non alienat, sed in melius commutat, & habet unde melius sustentari possit. Potest autem id non conferre, si contentus sit. Quia donata à parentibus filii ob militiam terrestrem non conferuntur, etiam si legitimam aliorum filiorum attingant, & tertiam parentum excedant, nam castrenia reputantur l. fin. C. de collat. Ergo nec etiam conferuntur ea, quæ ad militiam coelestem donantur: valet enim argumentum ab una militia ad alteram l. Miles ff. de re iudicata. Sic Caldas Perei ad l. si curatorem, v. Læsis. n. 132. Gratian. disceptat. foren. c. 259. n. 31. Ripa obseru. 230. Rojas de suces. 67. n. 46. & alij.

Præfatum patrimonium necessariò est con- ferendum. Quia bona castrenia donata cum id confere nec esset necessario se- netur. *Id confere nec esset necessario se- netur.*
præiudicio tertij, etiam adducenda sunt ad collationem, quatenus tertio id est aliis fratribus præiudicant. Ita Couar. ad c. Raynaldus, §. 2. n. 7. de testam. Azor. de partition. p. 2. q. 13. Salcedo in præl. ad Bernard. c. 18. n. 16. Petr. de Ledes. p. 1. sum. tr. de Sacram. Ordin. c. 7. concl. 6. Molina to. 1. de iust. d. 238. & 241. Garcia de Benef. p. 2. c. 5. n. 159.

217 *Hanc partem
puto esse pro-
babiliorem.*
Probabiliorum hanc partem esse existimo. Quia quando huicmodi patrimonium excedit portionem illam, de qua pater, vel mater illud constituens liberè disponere potest, quæ apud Castellæ Regna est tertia & quinta: non est negandum, præiudicio id esse aliis filiis, quorum legitimam attingit: quæ autem cum præiudicio tertij efficiuntur, iure naturali sunt illicita, & inutila. c. si diligenti, de foro com- petenti.

PROBL. LIII.

Patres tenentur, & non tenentur filios alere in studiis certis, quod resque illa absoluunt.

218 *Hanc partem
puto esse pro-
babiliorem.*
SI filius de licentia patris nouare operam stu- diis incepit, tenentur parentes ei omnes expensas usque ad gradus Doctoratus, vel ad gradus formatura subministrare. Quia eo ipso, quod licentiam impertiit, vius est necessaria ad eius executionem velut promisso. Sic Menoch. de presump. l. 3. q. 29. num. 86. Cor- duba

264 Theologie Moralis. Lib. XXXI.

duba in §. Non tantum, num. 32. R. bel. de iust. part. 2. qu. 8. sect. 3. num. 33.

220
Non tenen-
tura.

Non tenetur parentes filii in studiis alimenta præstat, quoadvsque ea absoluunt, quamvis de patris licentia inceperint: nisi inter patrem, ac filium reliquaque cohæredes pactum intercedat. Quia in reliquorum fratum id cederet præiudicium. Ita Anton. Gomez allegans multos ad l. 29. Tauri, num. 18. Molina tom. 1. de iust. d. 239. vers. Dubium est. Fagund. tom. 1. Decal. 1. 4. cap. 20. num. 19. & alij.

221
Hoc dicen-
dum exi-
mo.

Hoc dicendum exiitimo, adiiciens cohærent nec mortuo parente, teneri reliquos cohæredes eadem alimenta continuare, quoad vsque illi studia persolvant, nisi inter patrem, ac filium, & reliquos cohæredes pæcum intercesserit, quod ea alimenta in legitimam filiorum imputentur.

PROBL. LV.

Filius tenetur, & non tenetur, cum alia fratribus, & cohæredibus ad collatio- nem ea quæ male insumpit adducere.

PROBL. LIV.

Libri filii à parente ad studendum dati, sunt, & non sunt ab onere collatio- nis exempti.

222
Sunt filiorum, nec ad collationem adiuvantur.

Ibri huiusmodi in quocumque eventu semper filiorum studentium sunt, & literato- rium, quando filii sunt traditi etiam studio sua non absoluunt, nec in procinctu snt ad literas exercendas, in bonum commune: vnde nunc sunt ad collationem adducendi. Quia pater tradens filiis studentibus, libros, videtur eos absoluere impertire non solum ad usum, sed ad dominium. Et huic absolute donationi censentur fratres reliqui annuere ob honorem literarum, quo cupiunt fratrem frui. Sic Antoni. Gomez ad l. 1. 9. Tauri, num. 17.

223
Non sunt fi-
liorum ideo
adducendi ad
collationem.

Sunt adducendi ad collationem. Quia pa- tres non intendunt tradere filiis dum in stu- diis versantur, huiusmodi libros tradere, ita ut statim ipsum efficiantur, & plenum in illos habeant dominium; sed eis traduntur ad usum, sicut & reliqua suppellex, qua in studio utun- tur. Quamobrem dominium illorum sicut & reliqua suppellex ad patrem spectat, & in patre perfeuerat, sūntque veluti bona pro- pietatis non dū à parentibus filiis donata. Ita Molina tom. 1. de iust. d. 239. vers. Quod ad li- bros attinet. Fagund. tom. 1. libr. 4. cap. 20. nu. 21.

224
Lectoris di-
stinctio.

Ego quidem exiitimo, si libri empti fuere à patre filio, & filius sub patri potestate exi- stens, erat Doctor, licentiatu adiutatus, vel Iudex: aut absoluenter studia, & erat iam in procinctu paratus ad exercendum id, quod didi- cefat; & hi libri erant iam filio traditi, vel promisso, aut donatio illorum illi à patre fa- cta, & ab ipso acceptata fuit: tunc filii libri esse, nec esse adducendi ad collationem ve- luti bona quasi crastenia: nec patrem teneri illos imputare in eam partem, de qua paret disponere. At si tempore mortis patris libri

non erant filio traditi, nec illorum donatio, & promissio à patre filio facta, & acceptata, sive filius studia absoluenter, & esset in præci- ònem ad exercendas literas, quas didicerat, aut illas iam exerceret: sive non conferendos esse prefatos libros. Quia nondum erat perfecta donatio. Nauar. sum. cap. 17. num. 19. Menoch. de arbitri. l. 1. centur. 2. casu 1 31. Mantica de iaci- citis, & ambig. comment. libr. 19. titul. 14. num. 8 Gratian. disceptat. forens. cap. 50. num. 24. & ali communiter.

225
Tenuerat
ad iudicium
partitionem.

Asolent non semel filii multa à parenti- bus furo auferre ludo, ac luxurie, vt in- dulgeant. Hi quidem tenentur ea cum frati- bus ad partitionem adducere, & in parti- tionem legitima, quæ ad illos pertinet, compu- tare. Quia fratribus alii modis viventibus manifesta infertur iniuria, si dissipata illa bona in collationem non adducatur, & melior circa hoc iniqui fratri esset conditio. Sic Nauar. sum. cap. 17. num. 164. citans Glossam ad l. II. Iud. Cod. de collat. Sylvest. verb. Peculium 2. q. 6. Anton. Gomez ad l. 1. 9. Tauri, num. 15. D. An- tonin. part. 2. titul. 1. cap. 15. s. 1.

Non tenetur, ea adducere ad collationem. Quia non semper quando filius inordinate, & illicite aliquid contrà voluntatem patris in- sumit, ita ut mortaliter peccet transgrediendo patris voluntatem, tenetur illud restituere, aut adducere ad collationem cum aliis fratribus. Nam raro inuenitur pater, qui velit, vt filius post mortem suam, id quod ita insumpit, ad partitionem adducere tenetur. Et sufficit ea tacita, ac præsumptu patris volunt. vt filius sit à collationis onere immunis. Ita Sotus libr. 4. quæst. 5. artic. 5. Molina tom. 1. de iust. d. 242. vers. Vi vero hac, & verba. Deinde di- co. Fagund. tom. 1. Decalog. libro 4. capite 24. numero 2.

Ego quidem nec in totum abnego, nec en- 227
fotum concesserim. Certe quando filius ma-
tutus non maiorem quantitatem, solitus, quam pater contentus eset, vt ille in sui in- stitutionem, honestamque recreationem in- sumeret: ad nullam tenetur restitucionem, si quid intra illam summarum inordinate, illicite, & contrà voluntatem patris, vel matris in lu- do, aut cum meretricibus, aut quovis alio modo illicito absumperit. Attamen, si quod sic dissipauit admodum excedat, iam non præsumitur patris voluntas an- nuns cum gravi aliorum fratrum pœn- dicio.

LIBER